

CATALUNYA

REVISTA SETMANAL

Muntaner, núm. 22. ♦ Número solt, 25 cts; -l' any 10 ptes.; trim. 3 ptes. - Estranger, 15 ptes. l' any.

Any VIII

Barcelona 10 Gener de 1914

Núm. 323

SUMARI

De la Reforma, per R. B. V.

Els perits mèdics en els tribunals, per JOAN ALZINA I MELIS.

Eclecticisme de la Bellesa, per FRANCESC PUJOLS.

Vides, per JOSEP LLEONART. (Continuació).

Del mal parlar, per JOAQUIM RUYRA.

Contribució al perfeccionament pedagògic (Responent a la crida de l'Eladi Homs), per LEANDRE CERVERA.

Selecta de Sonets de Shakespeare. Proemi de la traducció catalana, per M. MORERA I GALICIA.

El Revisor. - Comedia en cinc actes de Nicolai V. Gogol. (Trad. C. R. B.)

Càtedra de la Llengua Catalana.

De la premsa

L'inquietut jurídica.-Els Tècnics, per F. MASPONS I ANGLASELL.

Exposició Torné-Esquius, per J. MORATÓ.

Acaba de sortir

DRET CATALA

Obra nova

Qüestions Civils, estudiades segons nostre Dret per Lluís de Peguera, extractades per

Francesc Maspons i Anglasell.

Extracte de la doctrina civil de Peguera anotat amb la Jurisprudència catalana.

De la Reforma

La gentil Casa del Gremi de la Seda es manifesta plena de reflexes i celísties, per raó que l'ombra ha minvat al seu entorn per l'enderroc de la Reforma. La seva línia graciosa juga i trenca la monotonia de la recta mal coordinada damunt del plan de la ciutat vella. Les proporcions harmòniques del casal donen descans als ulls fatigats per l'arquitectura nefasta, el balconet del xanfrà oneja com per un gonflament sobtat. La Casa de la Seda orienta de nou a la línia amb la seva línia i dona una lliçó subtil al que traça la línia del projecte, que creiem serà aprofitada pels ciutadans que regenten la ciutat i per tots aquells qui en semblants afers tenen veu i vot.

Nosaltres ens dirigim d'aquestes columnes estant a tots ells, i no ho fem a sò de tabals per caçar millor les llebres, i els parlem de la visió de la Casa de la Seda i de la perspectiva que oferiria solament respectant la línia que ella traça en la seva base i que's perllonga fins a les cases del cantó llevanti del carrer de Junqueres. Pel bon nom de la Ciutat precisa aprofitar la lliçó del Casal de la Seda i per tant demolir la línia roja—demagògica—que s'alça al bell mig d'allò que caldria que restés una gentil placeta, com indicant que la furia del mal gust aterrarà el casal, i això que és més trist, mofant-se a la mateixa cara de l'irònic precepte que el Casal dona a la Ciutat.

Si ni aquesta petita *torta*—parla filisti—és permesa a la nova via, la qual costaria ben poc o rès a l'erari del comú, les ànimes piadoses i amables que cada matí gaudeixen del bon sol de la Reforma, tindran que acomodar-se al democràtic esperit de la via, i veuran derruir pedra per pedra allò que per ser respectat requereix solament un xic d'amor a l'harmonia i en conseqüència odi a l'arquitectura nefasta que invadeix des del cinema infecte, passant per la torreta banal a allò que s'anomenen palaus, i ho són si bé ho mirem, per tal com valen moltes fortunes i fins potser esforços i tot dels avis del trenta i el setanta, que si haguessin estat esmerçats per ells, ho haurien estat amb més bon seny i altrament en això qui fa al gust.

R. B. V.

Biblioteca "Illes d'Or"

La més selecta de les Biblioteques literàries

1 pta. el volum

Les illes d'Or.—de F. Mistral (trad. Maria Antonia Salvà).

Vida al pas.—Per Joan Maragall.

Somnis.—per Guerau de Liost.

Se troben de venda a la Casa Luis Gili. Editor i llibrer, Claris, 82, i a nostra Administració.

Els perits mèdics en els Tribunals

I

A un article sobre la malaltia del Rei Ottó de Baviera, publicat a darreries del més passat en el diari socialista de Múnic *Münchener Post*, diu incidentalment l'autor, un *Privatdozent* de Psiquiatria, algunes frases molt salades a propòsit del peritatge mèdic sobre'l regicida espanyol, Sancho Alegre, graciosament indultat del nostre Sobirà. El Professor tudesco no fa distincions i marca tots els perits amb una frase de grassa ironia perquè alguns d'ells afirmaren tranquil·lament que l'epilepsia solament trastorna la psique en el moment de l'atac: realment l'enormitat pertany a una part dels perits; els altres se guardaren bé de fer-se'n solidaris; entre aquests hi figurava una persona del valer d'Achúcarro.

La ironia d'aquest alemany és un xic ingènua. Qui's meravella a hores d'ara de les afirmacions de un metge perit d'Espanya o de fóra d'Espanya? Què no goson dir? En el procés de la comtesa Tarnowska les mateixes raons que serveixen a uns—els de la defensa, com és de suposar—per declarar-la anormal, serviren als altres per posar de relleu la seva perversitat clara, fisiològica. I com aquesta historia o histories semblants són coses de cada dia, perxò no és estrany que el peritatge mèdic estigui desacreditat i que als metges legistes se'ls titlli d'incompetents.

D'altre banda però, els peritatges augmenten; els tribunals, els advocats acudeixen més i més als concells mèdics a fi de sortir de compromisos, i sovint procuren descarregar completament la llur responsabilitat sobre d'ells. Basta fullejar les col·leccions dels diaris més importants d'Europa i Amèrica per veure el ràpid augmentar dels casos en que la societat crida el metge, per que l'ajudi a resoldre qüestions judicials. I és evident que això no esdevindria, si no existissin raons poderosíssimes, fundades sobre la mateixa naturalesa de les coses, raons d'aquelles que s'emporten els homes i els fan obrar contra les llurs opinions.

Perque els perits què són? quin és el llur paper en l'actual organització de la justícia? què cerquen els tribunals que sol·liciten els llurs informes i declaracions? Els perits són en últim terme uns testimonis qui il·luminen la justícia sobre certa categoria de fets qui exigeixen pel llur coneixement o interpretació una preparació especial tècnica, científica o com se vulgui dir. La evolució progressiva del pensament humà, la complicació de la vida moderna i fins la nostra

major sensibilitat davant de les miseries obliguen als jutges a confessar la llur ignorància, mal que els pesi, per resoldre un nombre de qüestions cada dia major. Rès significa el rezel, desconfiança o antipatia dels jutges pels metges, els quals consideren amb freqüència com intrusos perquè tothom regonegui que, si necessària és la prova testimonial, necessària és també la pericial.

A nosaltres no ens sorprèn l'hostilitat dels advocats contra els metges, confessem que ens sorprèn en canvi la tenacitat amb que alguns, Sanozzi, (1) per exemple, Enrico Ferri (2) i altres exigeixen que els informes pericials, sobre tot, en casos de malalties mentals, siguin obligatoris pels tribunals. I ens sorprèn, no ja per l'incompatibilitat manifesta entre aquesta concepció i les idees jurídiques i els sistemes penals dominants (unes i altres se poden modificar, de fet se modifiquen i en la actualitat precisament atravesen una crisi que els mena a orientacions més racionals) sinó pel descrèdit que els metges mateixos s'han guanyat. La primera condició per que ens regoneguin autoritat, està en demostrar intel·ligència, rectitut i un estudi clar, perfecte de les qüestions mèdiques; l'autoritat s'imposa així. Els jutges no entendran una paraula de Psiquiatria, però mediocres condicions de cultura i de talent els calen per saber que unes poques preguntes no basten per judicar de l'integritat mental de una persona, que no basta l'haver tingut algun avant-passat boig per ser-ho també i, en una paraula, per comprendre la lleugeresa, la precipitació o l'inconsistència de molts de dictàmens. Com és possible sentir lligat el propi judici ni atribuir

(1) *La scuola positiva*, volum corresponent al 1902.

(2) *Sociologie criminale*, cap. IV.

cap valor a peritatges com el de Saporito sobre el tinent Paternó condemnat a presiri perpetuu per l'assassinat de la comtesa Trigona, a Roma, a principis del 1911? Saporito, estudiós, pel demés bastant reputat en qüestions psiquiàtriques, va convertir l'acusat en histèric i irresponsable per una petita zona hipostèsica que li trobà a l'orella i per un fet de la seva adolescència; aquestes dures eren les úniques donades positives de tot l'informe.

Els problemes psiquiàtrics, sobre'ls quals ens volem fixar especialment en les presents apuntacions, són els més delicats entre tots els que els juristes proposen als metges. Basta pensar en el difícil que és seguir el fil de les propies accions per convencer-les sobradament, del fosc, de l'exposat que és el camp de la Patologia psíquica. La complicació que ofereix la coneixença sumària de la propia psicologia, del que esdevé dins nosaltres mateixos i que podem estudiar directament, explica amb evidència les vacil·lacions, els dubtes amb que les persones verdaderament competents presenten molts de casos pràctics de Psiquiatria. De rès li serveixen allavors els seus estudis, per intel·ligent i cult que sigui, si no s'ha dedicat molt de temps i d'una manera especial a aquella ciència; els valors psiquiàtrics estan relacionats amb els de la Medicina ordinària; mes sí, són diferents, ben diferents. Desacreditat, irracional és l'ull mèdic, el famós ull mèdic, tant del gust dels profans; però parlar de tal cosa, en Psiquiatria és de un absurde inaudít; el perit a qui es refereix el Sr. Dorado, en el seu llibre sobre aquest argument, que's vanava de conèixer amb la mirada l'estat psíquic d'un subjecte, hauria de figurar en els museus dels instituts per deficientes. Amb quin dret una persona així pot exigir al jutge que registri i doni curs al seu parer sense discutir-lo?

JOAN ALZINA i MELIS

Eclecticisme de la Bellesa

Si el veritable crític d'art, no fos eclèctic per naturalesa i no estés dotat de la noble i majestuosa imparcialitat que els seus interessants arguments requereixen davant totes les escoles, l'exemple de la Bellesa seria prou per dar-li aquesta qualitat digne d'enveja.

Seria adhuc amagar una de les veritats, filla de l'experiència, no fer constar aquesta propietat de la Bellesa que consisteix en no admetre preferències entre les escoles que la conreen, malgrat de la

diversitat de les que existeixen i han existit.

A la Bellesa, totes les escoles li han estat patria i ningú l'ha vista deixar de ballar al Cassino de dalt pel que dirien els del Cassino de baix, mentres els Casinos s'han fet la competència, han combatut ells amb ells, s'han segat l'herba sota'ls peus, s'han bescantat i s'ho han dit tot, veient-se els uns retuts i els altres enlairats, fins que han canviat els papers i les coses i les escoles que avui

eren posades als núvols i portades en triomf, demà han estat posades a les potes dels cavalls del mateix carro del triomf.

Al bell mig d'aquesta terrible batalla les balances de la Bellesa no s'han decantat mai ni pels uns ni pels altres, veient-se tots els combatents afavorits per la divina essència pesada a terces i a quintars en tant enlairades balances.

Bon gust i mal gust, fortaleza i defallia, grandesa i migradesa, proporció i desballestament, ordre i revolució, i llum i tenebres, han anat passant, passant i potser passaràn per davant els homes sense espantar la Bellesa, que ha estat sempre de l'últim que li parla.

Si els crítics d'art per jutjar un obra no tenim més nort ni guia que la mèdició de la quantitat en que aquesta divina qualitat hi radica i s'hi arrela, no podem trobar un exemple més digne d'imitació que la pròpia essència dels nostres afanys, la qual passant al davant sense pòr ens senyala el camí i la carrera.

Crítics som i crítics serem, mentres la naturalesa ens ho mantingui, però malgrat de ser deixebles de la Bellesa ens guardarem prou de voler ser tant com ella, perquè si tal essència té dret a portar la seva imparcialitat fins a les últimes conseqüències, nosaltres com a homes, estem obligats a residir en el món de les escoles i dir quines són les millors i quines són les pitjors, deixant sempre de banda la major o menor quantitat de Bellesa que hagin assolit o assoleixin.

Estem convençuts que entre les escoles hi ha de tot com en tot bo i dolent; les unes són més adorables que les altres i, dades les tendències del cor humà, hi ha escoles que tenen més disposició que altres per satisfer-les. Però no podem assegurar mai que tal escola, pel sol fet de ser tal, assoleixi necessàriament major quantitat de la divina essència que les seves companyes o enemigues.

Trobar un criteri que permeti establir i demostrar la superioritat d'una escola damunt d'una altra té sempre el valor d'un criteri secundari que no atany per res al criteri primari, fonamentat en el judici que estableix el valor essencial d'una obra precisament per la seva essència.

L'experiència demostra que els principis estètics secundaris no poden ser sumats al principi essencial, perquè aquests i ells són quantitats heterogènies.

Trobada i demostrada la superioritat d'una escola i conquerits tots els homes a les seves lleis i preceptes, mancària conquerir la bellesa que, enamorada de tendències més poc adequades al cor humà, a l'hora menys pensada fugiria de l'escola sense deixar ni rastre.

Jo podria assegurar sense gaire pòr d'equivocar-me, que els preceptes i les lleis ensenyades a Llotja satisfan molt més les tendències estètiques secundàries de l'home, que no la escola lliure i famosa del sublim Gaudí i el seu gran deixeble Jujol, però és cert i evident que la flama divina no crema l'obra dels que van a Llotja i en canvi encén i arbora les obres d'aquesta parella sense parell en l'art que conreen.

Dit això posarem punt a aquest article tant mal treballat, perquè encara no ens considerem dignes de parlar d'aquests dos homes pare i fill de part de Déu, ni tindriem paraules adequades per enaltir-los, perquè el coll se'ns nua amb la

basarda que ens fa veure de carn i ossos aquests dos artistes iguals als més grans de tots els temps, dels quals ni les cendres han arribat fins a la nostra presència; però sí que farem avinent a les poques o moltes persones que'ns llegeixin, que tant el pare com el fill són una prova palesa, que l'essència del bell s'esmuny dels preceptes més lloables i adorables i raja com una canal per les obres inspirades per un *sò de lira que delira*, per dir-ho amb un vers d'en Jorba.

FRANCESC PUJOLS

RON BACARDI

VIDES

(Continuació)

Benvenuto Cellini és el qui seduit una temporada per la magia corre a les seves pràctiques i s'abeura l'esperit de visions extraordinàries en mig de la calma nocturna de l'amfiteatre Flavi de Roma, fent-se apòlogista d'aquelles pràctiques, i és ell mateix qui parla entre temps dels mitjans de sostenir la iglesia, i anys més endavant ens conta una visió que estant pres tingué de Jesús clavat a la creu, que la seva relació i les fervoroses pregaries amb que la acompanya podrien posar-se entre'ls fulls d'una vida de Sant, sense desmereixement. ¿Es potser aquest Benvenuto un infant crescut dels que al matí alcen la mà contra'l pare i a la nit omplen el coixí de llàgrimes, semblant-los impossible que hagin fet aquella maldat? Déu clement pot perdonar aqueixa malaltia de la seva criatura, però nosaltres, no deixant-nos enlluernar pel gest dramàtic, haurem de reconèixer que el fervor religiós de Cellini (mai siga sinò aquests retalls) no és el que arriba fonament dins el racer de l'ànima on la pietosa escalfor crea virtuts i pràctiques constants i crema soferment la herba naixent de les violències, com esdevé En Miquel Àngel, i que els moments religiosos de Benvenuto Cellini són crisis de la passió, armes per a la seva professió: i així el veiem dirigir-se dramàticament a l'imatge del Crist i posar-lo per testimoni justificador del seu dret o de les seves venjances en hores de ennavegament.

Dels seus amors basti fer-ne esment, car per a relatats, i ell els relata, massa abunden en grolleria i crudeltat. El trobar les delícies de l'esperit en la visió dels éssers de carn, aquell platonisme que el Renaixement italià tingué tant a la boca

com a joc dialèctic, i literatura, i que Miquel Àngel exercí practicament com a virtut enceladora, Cellini no devia conèixe-ho mai. Frenèticament actiu, prenent-se les coses, els homes i el cel com a matèria, perdia el sentiment d'humanitat que el fa semblar un mogut de força demoníaca externa a la seva voluntat; així com no li deia res la carn de l'home que escoltava obrir-se sota la seva arma, la dona arriada o el fill abandonat el deixaven incommogut igualment.

Adins d'aquest home, com un hoste gran senyor que va a a raure a un hostal de incultura, vingué a habitar-hi la virtuositat artística. Gràcies a un agavellament tècnic meritíssim, únic en els seus dies i potser més rar avui, Benvenuto Cellini se va fer seves amb treball diverses professions i coneixements que solen ésser especialitats exercides cadascuna apart, referents o afins a l'art d'orfebreria: l'art de fer monedes i medalles, l'encastar, el cisellar, el llapidar, l'esmltar, el gravar sobre el cristall de roca, la imitació i adaptació de l'orfebreria antiga, la química, i la metalurgia amb la innovació seva en els forns per a la fundició de bronzes escultòrics, arribant a exercir-ho tot plegat ell sol.

El qui trobés el perquè de la força de voluntat que això darrer significa i la absència de voluntat amb que ens compareix l'home que hem entrevist, frenètic, inconstant, cec al bé i al mal, que afecta de passió tot allò de que se serveix, que fa les coses com mogut d'una ubriaguesa del vi de la sang o del diable, el qui expliqués aquest fenomen de clara voluntat professional dins d'aquell fenomen d'ençegament esperitat, crec que hauria trobat el secret de aquesta biografia.

Admirar i fomentar com un acon-teixement de grandesa, amb incondicional lloança, la vida de Benvenuto Cellini, jo no ho faria sinó quan m'oblidés que sóc home, l'home que sóc naturalment. Car a mí m'és vedat el pendre'm la vida dels homes com un boci d'art dramàtic o un moment de un procés filosòfic deslligats de la meua sensibilitat i d'un tipus de perfeccions del qual no em puc desmemoriar.

**

I ara passem a Miquel Angel. Ell, ben cert, no és pas cap exemple d'harmonia, però se regeix amb un fons virtuós que salva de malignitat els seus alts i baixos. Visqué ajovat a una naturalesa solitaria, feresta, esporuguida, excessiva en receptivitat sensible, obstadora de l'afectuosa expansió, de l'amistós bescanvi amb la gent i amb la natura que fan trobar el goig de viure. Però aquests mastins ombríus que roncaven dins de la seva ànima ell no els abordà contra'ls demés. Amb una religiosa aspiració cap endins sabia deturar sovint la escomesa de la passió en aquell moment de tristesa, en aquell punt de transpàs que l'impuls encara pot portar-se en ofrena a l'altar de Déu com un anyell. Demanar-li més renunciament fóra demanar-li la santedat. Vull dir que són la seva naturalesa poruga i en que la seva gran força vital és concentració, i la pressió que en ell exercia la força genial contra les qualitats d'ordre afectuós, joïós, expansiu, i no pas mala voluntat ni engegament allò que feu que Miquel-Angel no pogués salvar-se de certes crisis de tancament enterc, esglaiador, i fos algunes vegades displicent de paraula, enterc en algun determini, i desconsiderat envers alguns talents, fent cas omís d'ells o de les obres llurs. Per altra part una ombra de crueltat de concepte allavors del siti de Florencia i unes altres ombres de lascivia en algunes seves obres de dibuix i pintura, són incidentals en mig de l'ascensió perseverant del seu refrenament cercador de satisfaccions infinides.

Sobrietat i inhibició, un amor virtuós al difícil, crudelíssim sofriment personal i estalvi de sofriment als altres aco-loren la seva vida.

JOSEP LLEONART

Del mal parlar

I

Tot-hom sab, tant si creu com si no creu en Deu, que aquesta paraula «Deu» enclou la idea d'un ser poderós, sapient sobre tota sabiduria, generós sobre tota generositat, boníssim, justicier, posseïdor, en fi, de totes les perfeccions. Doncs bé, quan un ateu blasfema, sabent nosaltres que's fa compte que Deu no existeix, haurem de entendre que blasma els conceptes que se atribueixen an aquesta paraula, és a dir que renega de la ciencia, de la justícia, de la generositat, de la honradesa, de totes aquelles virtuts i qualitats, que fan que l'home pugui viure entre'ls homes sens inspirar-los avorriment. I, és clar, qui renega de tot això serà que no estima i que's complau en publicar la seva pròpia vilesa. No és natural que tota persona il·lustrada experimenti envers d'ell un sentiment de fàstic i repulsió? I si el que mal-parla d'aquesta manera és un cristià, pitjor que pitjor: no solament rebaixa la seva pròpia dignitat, com els ateus, i fastigueja els que'l senten, sinó que'ls horroritza, com no pot menys d'horroritzar l'home, que perd el sentit de la pròpia conservació i el respecte degut a un pare venerable.

La blasfèmia en boca d'un incrèdul acusa imbecilitat; en boca d'un creient, demència.

II

El vici de la blasfèmia no és peculiar de rics, ni de pobres, ni és signe segur de irreligiositat; el seu denominador comú és la incultura. He conegut obrers humilíssims, que's podrien citar com a models respecte a honestesa de llenguatge; eren persones, que havien llegit, que havien estudiat més o menys i que estimaven la llur dignitat d'home, aquest tresor, que no's conquista amb la fortuna i que pot brillar amb igual esplendor a la barraca que al palau. Vaig tenir una vegada una llarga conversa amb un fadrí flequer, qui sustentava idees completament oposades a les meves baix el punt de vista religiós i social, i a pesar de la

repugnancia que m'inspiraven les seves opinions, vaig escoltar-lo amb gust i vaig fer-me honor de discutir amb ell per raó de l'urbaníssima correcció de la seva parla. En canvi una nit, a l'Ate-neu Barceloní, vaig sentir a pesar meu, en un cercle de joves ostentosos, tals flastomies i expressions tant grolleres, que no puguí menys d'apartar-me amb horror. Vaig preguntar qui eren aquells mal-parlats... i sí, em digueren que eren nois de cases fortes, xicots rics, però d'un llustre purament exterior. Tot-hom estava segur de que mai escriurien cap llibre.

III

S'ha pretès fer la defensa de la blasfèmia, dient que és materia artística; i com a prova s'ha retret la tragedia de «Prometeu encadenat» allà on el protagonista profereix terribles malediccions contra Júpiter qui'l tiranitza. I, efectivament, dins d'aquest exemple no sols la blasfèmia és artística, sinó que dona idea de la grandesa d'ànima de qui la profereix. Quan se tracta d'un déu reconegudament tirà i malvat, com l'inclement, luxuriós i envejós Júpiter dels grecs, l'avorrir-lo és senyal de bonesa i'l blasfemar-lo de valentia. Però la blasfèmia contra un Deu paternal, suma de totes les perfeccions, tal com avui dia el comprèn l'humanitat, lluny d'indicar grandesa d'ànima, indica baixesa i embrutiment. En aquest cas la única magnanimitat que's presenta a la nostra admiració és la de Deu, que concedeix tant generosament al home el do de la llibertat. Cal entendre que ço que fa odiosa la blasfèmia, no és tant el poder com la bondat i excel·lència de Deu.

IV

Però se'm dirà que, àdhuc referida al Deu amorós dels cristians, la blasfèmia pot ésser materia artística. I no tinc inconvenient en concedir-ho, entenent-ho com cal. Es indubitable que cau dintre'l regne de l'art la pintura d'una ànima que s'exaspera i arriba a la odiosa pro-

JOIERIA * PLATERIA * RELLOTGERIA

CABRÉ

RAMBLA DEL CENTRE, N.º 30

Garantia absoluta en tots els objectes ♦ Economia en els preus

cacitat de la blasfèmia. Però es pretén amb això provar que la blasfèmia sigui acceptable? Per ventura no són matèria d'art l'assassinat feréstec, l'adulteri, l'odi, la venjança, el frau, la traïció, i tots els desordres i totes les males passions? Són per això menys reprobables?

V

Si un literat ens descriu un malalt, i ens posa a la vista el seu defici i ens fa sentir les paraules desordenades del seu desvari podrà resultar una gran obra artística: si, en canvi, l'autor desvarieja en la seva obra, no la podrem sofrir i ens caurà de les mans. Així mateix, si un autor ens pinta una ànima ingrata i violenta, que en la lluita contra l'adversitat perd el seny i flastoma, aquesta flastomia podrà ésser perfectament artística, com són perfectament artístics, per exemple, en l'Evangeli, els sarcasmes vils que la turba adreçava a Jesucrist crucificat; però si fos l'autor el qui blasfemés, la seva obra resultaria immoral, i la immoralitat provoca una repugnància, que impossibilita el plaer estètic.

Heus aquí un punt delicadíssim en art. És lícit pintar l'adulteri, la blasfèmia, l'assassinat... però no és lícit adulterar, ni blasfemar, ni assassinar... La més mínima complacència, la més mínima aprovació, que manifesti l'autor per aquests actes, que pren com a matèria artística, el fa parçoner d'ells i destrueix de cop i volta l'efecte estètic de la seva obra.

VI

Es una vergonya haver-ho de confessar, Catalunya és tal vegada la nació on està més extès el vici de la blasfèmia i el mal parlar. És un fet que'ns deshonra als ulls de tot el món.

Una vegada, tornant de la Cerdanya francesa, vaig tenir per company de viatge dins el cupé d'una diligència, un personatge francès que, segons m'insinuà, venia a Espanya a desempenyar una missió política. A les primeres paraules vaig saber que no era catòlic, ni tant solament cristià, per més que s'alabava de sentir certa admiració per les doctrines de Jesucrist. Haguérem de sostenir una llarga conversa; el lloc i la ocasió ens hi obligaven; i d'una cosa a l'altra vinguérem a escatir quina constitució política podia millor convenir a l'estat espanyol. Ell pretenia que la forma republicana bastava a gorir tots els nostres mals. Jo defensava que, amb monarquia o república, solament un sistema basat en l'autonomia regional podia salvar-nos, i posat en aquest camí vaig disertar amb entusiasme sobre els aventatges que Catalunya obtindria amb aquest sistema. I és tant poderosa la

força de la raó, que, a pesar de la meua escassa habilitat, el meu contrincant no sabia què contestar i guardà un silenci plè de reflexió. Mes al cap de poca estona, arribats en mal hora a un poble, que no vull anomenar, la diligència s'aturà en mig d'un ardat de comparses i borde-gassos, que articulejaven i reien tot blasfemant platxeriosament. I a les hores el meu company de viatge me tocà el muscle, i, senyalant-me aquella gent malparlada, me va dir:

«Què!... Amb un poble així preteneu aspirar a l'autonomia?»

VII

Cert, un poble que no sab governar la seva llengua, és un poble incapacitat per a tota funció de govern. Blasfemar és declarar-se imbecil o dement. Però Catalunya comença a reaccionar contra aquest mal vici; i per altra part, la autonomia, portant una forta catalanització, no seria un remei? Estic completament convençut que no hi ha més que dos expedients per acabar amb el malparlar del nostre poble: o la anul·lació completa de la llengua catalana o la seva general cultura i vigorització. El nostre poble no és més mancat de sentit moral que la generalitat dels altres pobles europeus; la estadística de la criminalitat ho prova. Però aquí la instrucció se dona en una llengua, que els que no

passen de les primeres lletres no arriben entendre; i allò que no s'entén no pot ésser element de cultura. Aquest sistema ha de corrompre per força la llengua del país de d'algues maneres distintes: en les classes il·lustrades, és a dir, en aquelles que han seguit llargs estudis, ha de determinar-hi la corrupció pel barbarisme, i en les indoctes, en aquelles que només han saludat els estudis elementals, la corrupció per la incultura, mare natural de la blasfèmia i l'embrutiment.

VIII

Voleu que el poble no blasfemi? Doncs dignifiqueu la seva llengua, la única que ell entén. Mostreu-l'hi bella i literària, feu que hi senti passar el buf vivificador de l'àngel de la poesia, doneu-li mestres que parlin com ell parla, però gentilment i explicant-li lliçons que pugui capir, doneu-li això, que es dona a les altres nacions europees, i, n'estic seguríssim, el poble català, model de bon sentit moral, tornarà a la verba honesta i saborosa.

I si això no es pot fer, que es mati de un cop la llengua catalana, la llengua dels nostres savis i poetes, la llengua que tant i tant estimo: no trobo altre remei, el sistema actual és intolerable.

JOAQUIM RUYRA

"Contribució al perfeccionament pedagògic"

(Responent a la crida de l'Eladi Homs)

Teniu tota la raó, Mestre Eladi Homs, quan sobre'ls fulls de «Catalunya» dieu amb tò planyent: «Nosaltres, els joves, els pares potencials, tenim l'alt dever de posar-nos tot seguit a bastir l'escola ideal on deurà educar-se la generació catalana a que esperem donar ser i que naturalment voldrem que sigui l'hereva i executora dels nostres millors ideals patriòtics i humans». Perquè és veritablement entristidora la indiferència superlativa que arreu de casa nostra es respira entorn de tot allò que llença tant sols una lleu flaire pedagògica; i és doblement esfereïdora aquesta generalitzada fredor, quan, amb el cor oprès d'angoixa veiem brollar constantment i de faisó progressiva, vicis nous ensems que endur-se'n llurs arrels més i més els que ja preexistien.

L'ensenyança que es dona als nostres infants és plagada de defectes! Heus aquí la queixa generalitzada dels crítics i tant-se-me'n dona. L'esperit negatiu de

temps llunyadans fermament entronitzat en nostra terra fa sentir la seva nefasta acció dins el terreny pedagògic. Doncs bé, sí, senyors negatius, parlem certament, la nostra escola primària està plagada de defectes, però la desvalguda escola primària resta indefensa malgrat dels vostres plany, i els marxants i els inconscients hi comercien en tant, com amb una rústega i baixa mercaderia.

Ja és hora que ens deixem de planys i d'elegies i posem tots mans a l'obra, portant tothom el gra de sorra per bastir l'escola ideal que a dreta llei, com a civilitzats, com a europeus, ens pertoca edificar.

La nostra tasca cal ser dirigida en primer lloc a esmenar errors, a corregir vicis, a empatxar que en brollin de nous fent, en resum, *mestres*.

Nostres mestres actuals careixen gairebé tots de nocions vulgaríssimes i fonamentals de psicologia, i mancats de aquesta base capdal, tota la llur tasca

és infecunda i fins damnososa. Aquesta absoluta ignorància de la psiquis infantil és la deu de la major part dels incomptables errors pedagògics. Mes, de entre tots, jo tinc el més ferm convenciment que correspon lloc preferent al que es refereix al desequilibri del qual són víctimes les facultats intel·lectiva i retentiva en els tendres cervells de nostres infants. En totes les escoles primàries es dona preponderant importància — impensadament sense dubte — al conreu de la memòria en detriment de l'ensopida intel·ligència. Permeteu que per via d'aclaració us transcrigui un cas pràctic que demostra per ell sol la veritat de les meves afirmacions. El fet esdevenia a Barcelona dins el si d'una acabada família de les de la més nostra burgesia. Era una xamosa nena que comptaria amb prou feines uns deu anys; el seu aspecte demostrava tot seguit un rostre simpàticament expressiu sobre'l qual li lluien els ulls com transpuant vivesa, talent, comprensió, — en un mot, — intel·ligència; tenia a les mans un llibre, petit-volum que s'intitulava «*Elementos de Física, Química e Historia Natural*» el qual intermitentment obria, per llegir-hi unes quantes ratlles i tancava per repetir-les maquinalment amb veu alta, cloent les parpelles. «¿Què estudies aquí?» vaig fer jo després de breus paraules de salutació que ella m'adreçà amatent. — «Miri, — va dir-me tot seguit — estic més contenta!... Ja'm sé la lliçó dels «*Elementos*» que ens ha marcat la mestra per demà. Miri, miri, pregunti... *Metales son unos cuerpos sólidos, duros, con brillo metálico, buenos conductores del calor y electro-positivos.*»

Una vegada refet de l'enutjosa impressió que'm produí veure en mans de una tendra criatura un llibre d'estudi tant plagat de semblant rastellera de disbarats, quan la lògica exigeix que les primeres fonts cal que siguin les més pures, vaig començar les meves preguntes sobre l'anàlisi de la definició que amb tanta exactitud i rapidesa m'havia estat recitada (acceptant aquells «*elementos*» se sobre-entén.) Doncs bé: les meves esperances foren totalment defraudades, aquella criatura no tant sols no'm sabé respondre això que cal entendre per cosos sòlids, ans tingué com a resposta comú de totes les meves preguntes: «Oh! la mestra no ens ho pregunta pas, ni ens ho ha explicat pas mai!... La magnitud del fet va deixar-me atònit i vaig estar llargament preocupat demanant-me quina utilitat deuria reportar a la pobra criatura l'aprendre's de cor aquell seguit de paraules sonants amb més o menys grau, i quin desembarraç d'obligació completa podria tenir la mestra d'aquest cas al sentir la meravella automà-

tica d'aquella verbola infantil. La història d'aquest cas, dolorosament viscut, no és la de un cas isolat; amb desil·lusió creixent n'he anat veient la repetició diària d'altres molt semblants.

Una conseqüència se'n pot treure de primer entuvi: dins les nostres escoles primeres hi ha, per part dels mestres, un fons incalculable d'ignorància, correctible, però malaviradament massa palpable. I aquesta ignorància fa que'ls mestres erradament explotin la facultat retentiva dels infants, — que sempre té un grau de palesa ostensibilitat en detriment de la llur intel·ligència, — que és facultat més endarrerida en les seves manifestacions. Es molt més còmode dedicar-se al conreu de una qualitat que esmerçar energies a l'esperonament, al desensopiment, de la qui no dona senyals de dinamisme. Tinc el fermíssim convenciment que'ls mals comencen per aquí.

Es un fet provat que els nostres infants arriben en la llur majoria a l'adolescència amb potència de retenció extraordinàriament desenrotllada per una gimnasia sostinguda, mentres que per manca d'estímul excitant i d'exercitament consecutiu pateixen de unes migrades dots intel·lectives. Els resultats d'aquest malèfic desequilibri els veiem de manera clara comparant la inferioritat numèrica dels qui arribats a les aules de l'*Instituto* manifesten aptituds pel conreu de les ciències tant exactes com naturals, comparats amb els qui senten afeccions literàries.

Però si us deixeu guiar de l'observació, descobrireu que d'entre els primers, la llur afició no és estada, gairebé mai, despertada a la fi d'un lapsus de temps més o menys llarg de cursar les ensenyances primeres, sinó que és nada ja abans de començar-les. Jo crec que se'm titllarà d'exagerat, però dissortadament crec que serà injust aquest calificatiu. Es indubtable que hi han comptadíssimes excepcions entre els nostres mestres de pàrvuls; aquestes excepcions honorífiques en mig de una desorientació pedagògica tant general i encomanadica, s'escriuen i es recorden amb el mateix

plaer amb que s'escriuen i es recorden els noms gloriosos dels heroos. Jo per la meua banda — servo i serviré tota ma vida en el recó on servo la remembrança de les belles coses — el nom del professor que'm donà les meves infantívols primeres ensenyances. El meu mestre havia per nom Marià BORDAS, era un humil ensems que un gran pedagog. Vaig estar dos anys escaducers rebent les seves estimables lliçons i no em sabia privar d'explicar-vos-en quelcom després d'haver-vos descobert el seu nom, fent àrbitres de la meua exactitud els qui com jo en foren deixebles en aquells temps de plaent recordança.

Una de les seves lloables pràctiques pedagògiques d'estimulant intel·lectiu la resumiré en breus paraules: tancava una mà i alçant el propi braç enlaire preguntava: «¿què hi tinc dintre la mà?» aleshores nosaltres guiats per l'abombament dels dits, comprenent la idea *volum*, anàvem llençant noms de objectes volumètricament semblants, d'entre els quals dins la classe fos més factible que el mestre pogués triar, i així hi havia qui, recordant la lliçó del dia anterior, deia, *un troç de guix*, altres que's deixaven portar de una superior picardia, pegaven una inquiridora ullada a l'*étagère* on hi tenia el Sr. BORDAS curiosament arreglats un seguit de flasconets amb diverses substàncies, l'ordre de les quals ens sabíem de cor, i trobant-hi la manca de alguna, deia: *un flascó de tal cosa*; aquesta resposta no plaia gaire per massa completa i, com si res hagués estat pronunciat sobre'l contingut, deia tot seguit el professor: Si, senyor, tinc un flascó dintre la mà i a dins hi ha una cosa que no és cap líquid, sinó que és pols, és negre, s'encén amb molta facilitat i no és carbó, ¿què serà, doncs? i després de llarga serie de respostes amb les corresponents de, *jo crec el mateix que un tal o un tal*, sortia el predestinat que deia: *pòlvora* i's guanyava el premi ofert a l'endevinaire. Després el Sr. BORDAS com a remuneració a la nostra fatiga mental, ens explicava la fabricació de la pólvora, fent desfil·lar davant dels nostres ulls, el frare Schwartz i els seus experi-

Goma, Ortopedia, Higiene

Cotons, glaces i bones
Braguers i faixes ventrals a mida

TUSELL GERMANS - Barcelona

— Fàbriques: —

Goma i cel·luloide. — Font honrada, 3
Apòsits antisséptics. — Vila Vilà, 89

— Botigues i magatzems: —

• Ronda de Sant Pere, 12. — Fontanella, 20 •

— Enviem catàlegs a Farmàcies i Drogueries —

ments; i d'aquesta manera es complaïen els nostres desitjos, que com els de tots els infants, tendien sempre a tot el que fos faula, història, narració. Mes aquestes narracions tant desitjades, eren ensems un esperó per que de nosaltres mateixos sortís ensentdemà la petició de represa de les conferències-endevinalles, que progressivament, anaven guanyant les nostres infantines simpaties. Així D. Marià Bordas, amb ses petites grans pràctiques, feia despertar en nosaltres gradualment una sanita curiositat científica i la memòria no patia pas gens d'aquest despertar intel·lectiu, perquè la retenció del relat era gimnàstica sobrerera per què fés el seu creixement apallat en equilibri constant amb ella. No he pretès amb tot això que he dit

posposar la memòria a l'intel·ligència; ben lluny de mi semblant pensament, perquè jo mai he cregut en la castellana afirmació que ella és patrimoni exclusiu dels nics. M'he proposat solament demostrar, que la pèssima direcció pedagògica a que mena els nostres infants, ocasiona en ells un damnat desequilibri i que la font d'aquests danys rau en els mestres que desconeixen completament la psicologia dels desvalguts infants que a les llurs ensenyances són sotmesos.

LEANDRE CERVERA

Barcelona, 17 Desembre 1913.

El millor Cafè és el torrefacte de La estrella.—Carme (Davant de Betlem).

Selecta de Sonets de Shakespeare

Proemí de la traducció catalana, per M. Morera i Galícia

La sortosa acollida que obtingué, l'any passat, ma traducció catalana de XXIV Sonets de Shakespeare, m'ha mogut a prosseguir l'amorosa més que feixuga tasca. De dins i de fora de la mateixa Anglaterra, m'han arribat encoratjaments; rendint-me jo a tots ells de bona gana per a no amagar que só agraït, i també — val a dir-ho — perquè'm convidaven a bodes.

Reprengui, doncs, l'encisador estudi de aquella joieria de sonets i l'ennoblidora comunió amb l'humaníssim immortal ingeni, fruit de la qual és la SELECTA que veus aquí: essent *selecta* i no traducció en bloc dels sonets del mestre, perquè a més de quatre, farcits de *quid-pro-quo* i de jocs de llengua no hi arribo; perquè a alguns els vé la vàlua d'altres valors que no els estètics, que a mi principalment m'han mogut; i perquè són no pocs els qui, donada ja una nota magistralment, la repeteixen, no tant bé a mon pobre entendre.

Lluït fóra que'l nostre català posseís, en bells sonets, tots els de Shakespeare; però, tant i mentres així no siga, ja ofereix la present tria — que entre vells i nous passa de la terça part — la versió dels de major anomenada, i exemplars escollits de cada sentit, de cada mena de flor, de cada emotivitat sonetejada en l'obra completa, que és molt varia; segurament més del que diuen, àdhuc en el referent a les *persones dramàtiques* que hi juguen. Provaré d'explicar-me.

D'ençà que'l gran crític Malone, cent anys enrera, inaugurà la classificació de tots els sonets en dos grups: els del bell amic i els de la dama dels ulls negres (*the Dark Lady*), por dir-se que aqueixa elemental di-

visió, sugestionant a la majoria i emperesint la penetració d'alguns, prou ben dotats per a veure-hi més clar, ha obert solc i fet judici. Convé fixar-s'hi. Però al lector que m'hagi afavorit llegint, i per ventura recordi, les «Breus notes d'introducció» que encapsalen els XXIV sonets, li prego que les tingui presents per a evitar-li la fadiga de repetir, *mutatis mutandis*, com ara'm convidria, l'esboçat allí; i al que faci de bell nou coneixença amb l'obra shakespeariana d'aquest llibret, li recomano, per via d'instrucció previa, que passi els ulls per aquelles notes, reproduïdes a tal intent, com *apèndix*, després dels sonets. Dit el qual, i ja situats uns i altres en paratge conegut, prossegueixo parlant del solc obert pel judici d'en Malone.

Deïam, doncs, que establí els dos grups esmentats, comprenent-se en el primer els sonets del I al CXXVII de l'edició d'en Thorpe, i del CXXVIII al CLIV en altre. Això suposava que l'ordre que se'ls donà en 1609 era conscient i arranjat a dret fil de dates i matèries; mes com el supòsit no s'amparava de cap prova i els mateixos sonets el contradien, prompte es refusà la justesa d'aquella divisió, llençant-se els més descontents i fantasiosos a seriar-los a llur guisa; i resignant-se els purs admiradors a gustar cada peça lírica de per sí, malgrat les boires que les envolten.

Entre'ls fantasistes descontents, per a exemplificar ço que dic, no citaré més que a Francesc Víctor-Hugo, que se'ls arreglà en tres parts, boi fent-ne tres poemets distints, i el darrer crític arranjador, Mister Acheson (1), qui'ls ha distribuït en set lli-

bres, aquest de tal any, aquest de tal altre, com si ho hagués vist. La diferència és de bulto: naveguen en lo arbitrari, tot i creient-se segurs i ben orientats; però resulta que van d'acord, contra Malone, en no admetre l'ordenament d'en Thorpe, i amb Malone, en seguir-ne'l solc, la fressa d'ell, l'opinió de que la major part dels sonets fou endreçada a, o inspirada per, el bell baró, i que tots els demés són cosa de la *dark lady*.

Es curiós observar fins on domina, fins on relliga un valor entès. Són a manta els admiradors dels sonets que han sentit l'error manifest d'aquella divisió, i presentit que deü haver-hi altres provincies en aquell regne; mes, a la fi, de tortes o de mortes, la rodera els atreu i del tot no se'n lleven. L'autor d'un dels llibres shakespearians més seriosos i documentats, Mr. Gerald Massey (1) sosté que la meitat dels sonets són dirigits personalment al comte de Southampton, i que'ls demés serviren per a sonetejar-se Southampton amb sa estimada, després muller, Isabel Vernon, aquesta amb Southampton i Lady Riche, i el comte de Pembroke amb la *dark lady*,... fent Shakespeare de *memorialista*, de llogat!

Doncs, bé: la *documentació* d'en Massey és tant copiosa com la que ara, de fresc, retreu i comenta Mr. Acheson; i les solucions en són, no obstant, contraposades, perquè sobre amb-dues s'hi sent planar el prejudici de fa cent anys. Massey no's conforma, i fa molt bé, amb que mants sonets amoris fossin moguts per efecte d'home a home, per sublimada o roenta que sigués l'inclinació d'amic; i al percebre que la dolçor pantejanta d'alguns versos cobejava altres dolçors, segons natura i llei d'amant, rebutja l'atribució d'en Malone... i diu ço que diu, *inventant*, sens prova certa ni mereixedora d'acolliment hipotètic, aquell ofici de mitjanceria, de poca honor per l'immortal actor-poeta. Tot per no acceptar honestament que la gènesi d'alguns, de molts sonets, resta amagada, i per fugir de l'humil senzillesa de creure, quan no s'hi oposa el fet brutal, que quan un home plora o canta amb accents fondíssims d'amor mascle, és que té una dona al davant, o al cap o al cor, o a l'entranya d'aitals torments. D'on per mí se'n conclou que'ls motius d'inspiració de Shakespeare en els seus sonets no poden encabir-se en la divisió simplista de En Malone. Alguns parlen a l'amic i ho revelen a les clares, aconsellant-lo, gloriant-lo, reptant-lo i absolent-lo, i mostrant-se-li a tot hora un fervent de cor. Altres es dirigeixen, també sens dubte, a la famosa dama dels ulls negres, la pintura de la qual, segons els sonets, més que d'una dama, sembla que retreu d'una mala pècora. Tals hi hà, com els CXXIX i CXLVI, que no són sinó genials ullades al món de la carn i al món de l'ànima, sens lligam de particularis-

(1) *Mistress Davenant the Dark Lady of Shakespeare's sonnets*, by Arthur Acheson.—London, 1913.

(1) *The secret Drama of Shakespeare's sonnets*, by G. Massey.—London, 1888.

me que'ls retalli la pregonesa. I els demés, en fi, expressius, xardorosos, bells d'imatge i de sentit, ni que no se'ls conegui dama inspiradora, prengui'ls el lector tal com li sonin, personalitzant-los mentalment, al tenor que li sugereixin ells mateixos, i guardant-se com de pecar d'aquelles encongidores i malastrugues atribucions de que he parlat abans. Així no patirà la mena de surt, el desconcert que produeix sa lectura al llegidor desprevingut, que's pensa ordenat el que no ho és, i em perdonarà l'insistència amb que he volgut previndre'l.

Mes, no n'hi hà prou. El llibre ja citat de Mr. Acheson, obra d'anys segons ell diu, i'm crec que és cert, treu a llum una pila de recerques shakespeareanes de positiu interès.

Son objectiu, com canta el títol, és anunciar que ha resolt el trenca-caps de la *Dark Lady*, sostenint palesament que fou la muller de Mr. Davenant, honorable hostaler de Oxford, la fama de la qual ja donà peu, algun temps després de morta, a que'ls vells tafaners de la gloriosa ciutat, tot i fent-ne l'elogi, per garrida, ben parlada i atraienta, mormolassin d'un seu fill, de nom també Guillem, qui s'assemblava més al comediant de Stratford que a l'hostaler. Mes això, que ja venia corrent per alguns impresos, no serveix a Mr. Acheson, sinó de petit reforç de les xafarderíes que pacientment ha desniuat, i dels fets i textos que analitza, fins a deduir-ne «sens dubte» la conclusió que trompeteja el llibre; entenent-se que dic «sens dubte» referint-me a ell i no a mí; puix per mí el dubte subsisteix, tot i admirant la subtileza i gran treball esmerçats per Mr. Acheson. Plauríem esbrinar-ho si la naturalesa de ço que escric ho comportés; mes lo que sí faré, agraint-li que m'ho hagi permès son llibre, serà recollir, el més concisament que pugui, algunes aportacions que hi he trobat, molt substancioses, per a llevar-me d'una caboria meua, que era aquesta: l'impressió de 1609, primera dels sonets de Shakespeare, l'edità el llibreter de Londres Tomàs Thorpe, sens intervenció del poeta; *piraticament*, diu Massfield; mes, del perquè i del còm d'haver-se empleat les

males arts de pirateria ningú en feia explicació ni comentari, restant a la fosca els motius determinants d'un tant estrany succés. Bé sospitaríen alguns, puix a mí me'n donava el vent, que entre la naturalesa de molts sonets i el fet de publicar-se d'amagat de son autor hi corria algún misteri, i no banal, sinó fondo; però l'esclariment no venia, i d'aqueix esclariment és del que avui me crec que ja podem parlar amb fonament de causa.

Per damunt, per damunt, l'història és la següent:

En la «guerra de teatres» que relaten les cròniques londoneses de les darreries del regnat d'Isabel, Shakespeare era el cap i mantenedor de l'una banda, nutrint-se l'altra d'universitaris de renom, tot el grec i llatí dels quals se rebifava, enverinat d'enveja i de menyspreu al-hora, a la vista de aquell ingeni camperol, que sens passar per les aules se'ls plantava mestre. No'm fa joc ara esmentar, entre'ls de la colla literata, sinó a Jordi Chapman, autor dramàtic i traductor d'Homer, i al Reverend Mr. Mateu Roydon, canonge de Sant Pau de Londres, poetes de patent els dos i graduats a Oxford; puix per aquests la «guerra de teatres» era boi un compte vell, un plet que datava de 1592, en que començà l'amistat entre Shakespeare i el nobilíssim comte de Southampton, la protecció del qual, notoriament preuada, tractà afanyosament d'obtenir Champman, sens lograr-ho. Les obres que li afalagava haver pogut ofrenar al comte, degué resignar-se a dedicar-les a «son digne i molt estimat amic mestre Mateu Roydon», matitzant les dedicatòries amb quantes fibladures contra Shakespeare li suggerí el despit. Roydon, llavors, obligat per la finesa, se sentí com a propia l'enemiga de En Chapman, i abastant la ploma dels drolatismes culterans, llençà a plaça en 1594 — sens donar el nom — un pamflet d'escàndol, en l'anàlisi del qual assenta principalment sa tesi Mr. Acheson.

Willobie his Avis — *La Aucella de Willobie*, diríem — és un poema d'estrofetes a l'italiana, llarg i pesat, que silueteja dos amics enamorats d'una mateixa dona, conjuminant-se noms, interpol·lant inicials i brodant cautament alguns fets, per que

els llèpols de la malícia descobrissin que's tractava de Shakespeare, de Southampton, i d'aquella a qui els sonets han designat per la *dark lady*.

El pamflet, però, malgrat les estridències mondanes que duia adins, no sonà gaire. Però se l'edità de nou en 1596, amb aclariments que li afinaven les punxes, l'intenció més que'l dany de les quals mogué a Shakespeare a tornar el cop, no amb grolleria, sinó a sa manera, finament, graciosament: introduint dos tipus còmics nous en la ja celebrada comedia seua *Penes d'amor perdudes*: Holofernes, el mestre de minyons, i l'eclesiàstic Nataniel, en quins no hi hagué cortisà inicial que no hi reconegués a Chapman i al canonge fol·liculari.

Així començà públicament i proseguí la lluita, a cada cop més encesa i segons llei de cada hù, repetint-se les tirades del pamflet amb afegidures de més verí, i les respostes de Shakespeare, sempre de l'escena estant, per boca o gest de personatges seus. En els sonets hi hà indicatiu clar de que, per moments, la *clique* de Chapman pogué sentir l'afalac d'una sospita d'èxit, notant fredors i allunyaments entre'l noble Mecenes i el pobre còmic, però també s'hi sent que'l caliu d'aquests s'abrandava esplendorós quan aquells menys se'n temien, i al veure flamejant de nou la valiosa amistat se'ls recremava la sang als qui, en và, venfen cobejant-la.

Gallejaren un xic de super-homes en 1598, per la gloriària que reberen de la publicació dels *Set llibres de la Iliada de Homer*, traduïts a l'anglès en rumbosos versos per Jordi Chapman; i amb l'estarrufament dels homèrides *coincidi*, com altre grapat de llot, l'aparició del *Pelegri apassionat*, que des d'ales-hores és tingut com de Shakespeare malgrat d'haver-lo rebutjat ell i haver conseguit, per mà de jutge, que'l seu nom fos esborrat de la primera plana. El tal *Pelegri* és una volcadura de mal calaix de sastre, tot ell retalls d'inepcies i grolleries d'altri, entre les quals s'hi barregen, per a cohesionar l'autoratge del llibre i assenyalar l'objectiu de la malifeta, algunes cançonetes de Shakespeare, ja conegudes, i dos sonets — els CXXXVIII i CXLVI de la col·lecció — que eren el pot de la confitura

MOSAICHS

E • F • E

ESCOFET & C

Paviments
Unifas

Barcelona

Ronda Sant
Pere-8

del maliciós imprès. Al veure's allí els sonets, que massa sabria Shakespeare qu'ls tenia de sa mà, no sols patí per sa divulgació, sinó perquè es vegé traït, i entregat per sa propia Dalila als filisteus; i a corre-cuita, enfebrat per la ferida, escrigué i representà *Troilus i Crèssida*, matant com se sol dir, amb un sol tret boi a tots sos pardals: a l'inflat traductor d'Homer, descalçant-li els heroies de coturn i convertint-los en personatges d'una comedia tant fortament humana com grollera; a la *clique*, distribuïnt-li semblances entre'ls tipus més baixos o ridículs de l'obra; i a la Dalila dels sonets, habillant-la de Crèssida, amb tota l'amaror de la fel que li feia empassar.

La *clique*, per a esbravar-se, respongué a sa moda, editant tercera volta *Willobie*, amb l'augment d'espines consegüent (1599); i així arribaren uns i altres a l'esmentada «Guerra de teatres», en l'entremig de la qual reberen greu dany els amics del comte de Southampton, qui, per tals, ho eren també de son cosí i *leader*, el comte d'Essex. Una intriga de cort, de fons polític, de les que tant enfeinaren per aquell temps al butxí de Londres, avortà en 1601, perdent-hi el cap el comte d'Essex i sa llibertat el de Southampton, a qui li anà d'un pèl que no seguís la malastruga via de son prop-parent. Tancat en la tristament famosa *Tower*, passà mesos i mesos enguniosos, fins que li obrí la porta, per mort de la septuagenària *Reina Verge* (1603), l'agraïment ben guanyat de son successor, el primer Jaume d'Anglaterra. I com siga, pacient llegidor, que el parar-s'hi a que conviden tant greus fets, ens enduria molt enllà del fi que porto en la present disquisició, segueixo, sens girar la cara, i d'un tret de ploma arribo a 1609, que, ja va repetit, és la data de la primera edició dels sonets de Shakespeare.

Campejant Southampton de nou a la Cort i amb més valiment que mai, reprengheren els èmuls de nostre gran Guillem llurs escomeses. Flaquejava tal qual volta el bon voler del comte, assetjat per la mina incessant dels mala-llengua, però's refeia prestament; i en quant a Shakespeare, entrant de plè en el més gloriós i ferm de sa producció, ja boi ni tornava els cops.

Tant desficiava i corpodria a la comparança l'una com l'altra; i sigué llavors quan, excedint-se la malícia a sí mateixa, pro-

duí el doble escàndol que apareguessin a un temps, casi al-hora, una quarta edició de *Willobie his Avisa...* i la col·lecció completa dels sonets, a fi i efecte que aquests declarassin lo que'l pamflet no acabava de descobrir, i entre ambdós impresos fos contada al carrer, àdhuc per boca del propi Shakespeare, la materia íntima que, de tants anys, venien explotant els envejosos.

Al veure provat ara — gracies, Mr. Acheson — que el llibreter Tomàs Thorpe sostenia tracte estret d'afecte i de negoci amb els nomenats i amb altres enemics de Shakespeare, ni ofereix dubte l'objectiu de la clandestina aparició dels sonets, ni sorprèn que apareguessin sens ordre i amb la sobra de màcules que tant són de dordre.

Els sonets, segons escrigué Meres en 1598, corrien i eren lloats entre'ls amics particulars del poeta; més ja és notori que de mà en mà o a cau d'orella, els secrets i privadeses van que volen, i no hi ha que dir quan, a la cobdícia d'obtindre ço que tenen pocs, s'hi afegeix el flairar llepoleries. Els Roydon i companyia, per literats i cortisans, vivien en el radi, en el mateix món dels amics de Shakespeare. No apareix, doncs, cosa difícil, ans baldera de fàcil, el anar-se fent, tres d'ací, quatre d'allà, amb la col·lecció que publicà En Torphe, que Déu sab si se'n deixà de perduts per fóra.

Que ni Shakespeare, ni Southampton, ni els possibles interessats, en sabien res, ho prova de cop el contingut anecdòtic d'alguns sonets, per el que de segur no haurien pas volgut veure'ls en lletra de motlle; i ho prova també el desordre tant notat, l'intrusió d'algún sonet que ja sembla evident que no és del mestre, l'insubstancial i necia repetició de l'acabament de dos sonets, i els blancs que ha sigut precis omplir en alguns versos, sens dubte perquè'l copista no entengué les paraules del text; faltes paleses que no enterbolirien l'edició primera, ni l'enteniment dels comentadors d'allavors ençà, si en ella hi haguessin intervingut, d'aprop o de lluny, els que'n posseïen els originals i la clau.

El misteri, doncs, que m'encaboriava abans, per mí resta esvaït, donant raó a una mena de escrúpol que m'assaltà quan escollia els sonets de ma versió. Massa sé que, als furonadors de ço que'n diuen psicologies, els và bé que l'indiscret robí instantanies a l'intimitat més secreta; mes tant

se val: la vida humana, sobre tot la destinada a les excelsituts, mereix el noble i decorós acatament d'un major respecte. Sonet hi hà — no en ma *SELECTA* — que m'explico que s'escrigués, però no doldria massa s'hagués perdut, mai fos sinó per haver llevat ocasió a certs estudis depriments, dels qui, col·laborant en l'abús de confiança de 1609, s'han complagut en accentuar crueses que a l'original no ho són tant, i en treure-li a gratient les fosquedats que protectorament el desllueixen.

Així i tot, prou n'hi hà en ma traducció que regalimen flaqueses, trasmutades però, per esquisida alquímia d'art, en perles i carboncles; essent de notar a tal propòsit, i per a no olvidar-ho, que si Shakespeare, en sa obra gran, com en sos sonets, parla i pinta sovint amb realismes gens porucs o incontinents, no hi hà ni un sol tret pecaminós que'n reveli delectació morosa. Ni de prop ni de lluny fa *bovarysme*. «No pinta adulteris *ignocents* ni vicis *virtuosos*», segons justa observació d'En Coleridge. I a l'endevinar el lector que per a Shakespeare la vida no és una flor, ni un fruit, sinó una visió integral que baixa pel tronc rugós des del cimall florit, fins a les mateixes arrels i fins a l'*humus* que les envolta i les nodreix, les que semblen tares del pintor se veu que són tares del model humà; i que quan parla de sí mateix i de ses infeccions, apar que ho faci per a gitar-les fóra, per a netejar-se'n, mitjançant l'acte abnegat i dolorós de confessar-les; no per a infectar ni per a enaltir lo infecte, car sa ètica no ho consent. I això li val, i li valdrà sempre, en front dels que'l llegeixen i judiquen a sobre-pinta, condemnats, en càstic, a no capir-lo ni fruir-lo mai.

Lligant caps i afinant sospites, s'arriba a establir que la producció dels sonets comprèn un període de sis o set anys: mes ja s'és vist com se li perllongà el portar-ne la creu en que pretengueren clavar-lo sos èmuls.

Quants de trets, quantes espurnes focfollegen per la creació shakespeariana, que retreuen de la propia vida que visqué als sonets!

Se'ls sent com vibren ja en les primeres obres del mestre, i en les de sa darrerria es percebeix encara son tronar llunyà.

L'estil plè d'imatges belles i la dolcesa

ROYAL

• Cada tarda Tè-concert • Souper-concert a la sortida dels teatres •

RESTAURANT * Menú desde 5 pessetes

Rambla dels Estudis, núm. 8

El Saló més elegant de Barcelona per banquets i lunches

que alguns traspuen, són les mateixes gràcies que fan encisador l'enjogament de *Penes d'amor perdudes* (1592): mes també hi fiblen, despuntats per generosa poesia, els agullons dels sonets de vespa.

La *dark lady* hi té reflexes vius. D'ella ha escrit que és «una cala en que tothom navega», que és «una plaça oberta al món sencer»; i en la comedia s'hi troba aquest vers:

«Eixa és la flor que a tot lo món somriu».

Fantasieja els amors de Rosalina i Biron com si brodés quelcom real a tall de quient. I diu Biron:

«Jo estimar! jo pregar! jo cercà esposa! un ser com els rellotges alemanys, que mai van bé, que tot sovint s'espatllen!»

I encara, ço que és més greu, ser enganyat; i *escollir la pitjor* de tres que n'hi hagi...

talment com en el sonet CXXXVII i en altres passatges que trobarà el lector més endavant.

Després, catorze o quinze anys després, a la posta, no de sa mestria, sinó del portentós crear: quan ja haurà produït *Macbeth*, *Hamlet*, *Othello*, i el *Rei Lear*, i *Juli*

César: mentres cisella la *Cleopatra* tentadora per qui *Marc Antoni* es deshonra i perdé mig món, sentireu com les mans creadores se li en van, per que parli el fanc amb més accent de vida, a humitejar-lo amb la sang dels seus records, amb les llàgrimes que li feu plorar la sirena dels ulls negres:

«La edat no pot blincar-la, ni llevar-li pot l'àbit sa infinita varietat. Altres, sacien l'apetit que alleten; mes ella encén la fam del més replè.»

Es *Cleopatra* la que'n pinta Shakespeare? Tant mateix no és la *dark lady*?

«Així mai l'hagués vist!» — diu *Marc Antoni*.

I el ressò dels llunyans sonets queda esvaït del tot, perdent-se en l'aire pur, en les visions serenes del *Pròsper* de *La Tempesta*, ja nèt de tota escoria:

«Si em remouen, furients, sos fets perversos, contra ma furia vull, no obstant, que venci ma raó, que és més noble. L'acció gran, més la fa la virtut que la venjança.»

MAGI MORERA I GALICIA

Pontons, setembre de 1913.

El Revisor

Comèdia en cinc actes, de Nicolai V. Gogol

(Continuació)

ESCENA XIV

Els mateixos i Maria Antonovna, qui entra corrents sobtadament.

MARIA.—Mamà, el papà ha dit que tu... (Veient Chlestakov agenollat exclama:) Ah, quina escena!

ANNA.—I bé, què necessites? Per què? com? Quina gosadia! Entra sobtadament dins les habitacions com una gata escaldada! I bé, que hi ha que t'esvera? I bé, què et passa pel cap? De tot en tot com un infant de tres anys. No es creuria, no es creuria, absolutament ningú creuria que ja té la edat de divuit anys. Jo no sé, quan tindràs més seny, quan te portaràs com cal a una senyoreta ben educada, quan sabràs això que són les bones regles i la seriositat en l'obrar.

MARIA (llagrimant).—Jo... creu-me, mamà... jo no sabia...

ANNA.—A tu sempre et saltironen pardals per dins el cap; prens exemple de les filles de Liapkin-Tiapkin. Per què te les mires? No necessites mirar-les per res. Tens altres exemples—tens la teva mare davant dels ulls. Vetaquí els exemples que has de seguir.

CHLESTAKOV (agafant la mà de la filla).—Anna Andreievna, no us oposen a la nostra felicitat, beneïu la nostra eterna amor!

ANNA (meravel·lada).—Així ella és l'objecte del vostre...

CHLESTAKOV.—Decidíu: la vida o la mort?

ANNA.—Té, ara ho veus, cap de trons, ara ho veus: per tu aquest compromís de fer estar l'hoste afablement de genollons; i tu entrant de bell entuvi, com una boja. Té, mira, et mereixeries que jo ara digués que no: no vals pas aqueixa felicitat.

MARIA.—No ho faré més, mamà, no ho faré més.

ESCENA XV

Els mateixos i el Batlle, qui entra corrents, fora d'arena.

BATLLE.—Excel·lència! No em perdeu!

CHLESTAKOV.—Què us passa?

BATLLE.—Snara els marxants es planyien a la vostra Excel·lència. Per la meua honor puc jurar-vos, que ni és veritat ni la meitat d'això que diuen. Ells sí que enganyen i despellen el poble. La viuda del sub-oficial també us ha mentit, com si jo l'hagués bastonejada; ella ment, per Déu, ella ment. Ella mateixa s'ha bastonejat.

CHLESTAKOV.—Al diable la viuda del sub-oficial; no és pas en ella que jo ara penso.

BATLLE.—No ho creieu, no ho creieu! Són tant trufaires... ni un infantó se'ls creu. En tota la ciutat són coneguts per mentiders. I de la coquinaça ni goso parlar-vos-en: és tant bruixa com cap altra semblant mai n'ha infantada el món.

ANNA.—Sabs quina gran honor ens fa Ivan Alexandrovitx? Ens demana la mà de la nostra filla.

BATLLE.—Ei, ei! T'has tornat boja, caretona! No us ho preneu malament, Excel·lentíssim Sr. General,—no té el cervell gaire bé: igual igual era la seva mare.

CHLESTAKOV.—Sí, efectivament us demano la mà d'ella. Estic enamorat.

BATLLE.—No puc creure-ho, Excel·lentíssim Senyor General.

ANNA.—Però no t'ho diuen?

CHLESTAKOV.—Us ho dic sense trufa... Puc enfollir d'amor.

BATLLE.—No goso creure-ho, no mereixo tanta honor.

CHLESTAKOV.—Si em negàveu la mà de Maria Antonovna, estic disposat a fer el diable sab què...

BATLLE.—No puc creure-ho: us plau fer plasenteria, Excel·lentíssim Senyor General!

ANNA.—O quin sòc, en bona fe! Fins quan t'ho han de repetir.

BATLLE.—No puc creure-ho.

CHLESTAKOV.—Dòneu-me-la, doneu-me-la! Estic dins la desesperança, estic decidit a tot: quan m'hauré engegat una bala dins el cap, us caldrà respondre'n davant del jutge.

BATLLE.—Ah, Déu meu! Jo, per Déu, no en tinc la culpa, ni en ànima ni en còs! No us enfelloniu! Volgueu obrar tal com plaurà a la vostra afable Excel·lència! Creieu, dins del meu cap ara... Jo mateix no sé que s'hi fa. Estic ara tan pec com mai n'havia estat encara.

ANNA.—I dóna'ls la benedicció! (Chlestakov agafa la mà de Maria Antonovna i acota el cap.)

BATLLE.—Déu us beneeixi! però jo no en tinc la culpa! (Chlestakov i Maria Antonovna es besen, el batlle se'ls contempla.) Quin diable! En veritat! (Es frega els ulls.) Es besen! Ai, Déu meu, es besen! Unes autèntiques noviances! (Exclama, botant de goig:) Ai Anton! Ai Anton! Ai batlle! Mira com ha reeixit la cosa!

ESCENA XVI

Els mateixos i Ossip.

OSSIP.—Els cavalls estan a punt.

CHLESTAKOV.—Ah, bé... Vaig totseguit.

BATLLE.—Com? Us plau departir?

CHLESTAKOV.—Sí, departeixo.

BATLLE.—I quan doncs, això és... Vos mateix heu benvolgut al·ludir a... em sembla, al casament?...

CHLESTAKOV.—Ah, això... Jo me'n vaig només per un minut, per un dia, a càl·l meu oncle... és un vell ricot; i demà totseguit de retorn.

BATLLE.—De cap manera goso retenir-vos, esperant el vostre benhaurat retorn.

CHLESTAKOV.—Certament, certament, en un minut tot ho arranjo. Adeu, amor meu... no, senzillament no puc expressar-te... Adeu, cor meu! (Besant la mà de Maria Antonovna.)

BATLLE.—Però no necessiteu res pel camí? Em sembla, com si haguéssiu estat servit de tenir manca de diners?

CHLESTAKOV.—Oh, no, per què? (Pensant-s'hi ana mica.) Sí, pel demés, puc acceptar-ne.

BATLLE.—Quants en desitgeu?

CHLESTAKOV.—Sí doncs, aleshores me'n vau donar dos cents, això és, no dos cents, sinó quatre cents—no vull treure profit de la vostra error,—ara se'n poden donar altres tants, per que facin els vuit cents justos.

BATLLE.—Totseguit! (Treient de la cartera.) Tinc justament paper tot nou.

CHLESTAKOV.—Ah, sí! (Prenent els bitllets i els

examina.) Bé! Diuen, que vol dir felicitat nova, quan els bitllets de banc són nous.

BATLLE.—Cert - felicitat nova.

CHLESTAKOV.—Adeussiau, Anton Antonovix! Us regreccio molt per la vostra hospitalitat. Us ho confesso de tot cor: enlloc havia tingut tant bona acollida. Adeussiau, Anna Andreievna! Adeu, cor meu, Maria Antonovna!

Darrera l'escena.

LA VEU DE CHLESTAKOV.—Adeu, àngel de la meua ànima, Maria Antonovna!

LA VEU DEL BATLLE.—I ara? Voleu viatjar en simple cotxe-correu?

LA VEU DE CHLESTAKOV.—Sí, en tinc costum. Les molles em fan mal de cap.

LA VEU DEL COTXER.—Tpr... .

LA VEU DEL BATLLE.—Al menys alguna cosa per covrir, per exemple, un tapicet. Desitgeu que us faci portar un tapicet?

LA VEU DE CHLESTAKOV.—No, per què? No hi fa res; pel demés, sí que em donin un tapicet.

LA VEU DEL BATLLE.—Ei, Avdotia! Vés a la cambra dels endreços, i porta'n el millor tapic,—aquell del to blau, el persa,—au, volant!

LA VEU DEL COTXER.—Tpr... .

LA VEU DEL BATLLE.—Quàn maneu dones que us esperem?

LA VEU DE CHLESTAKOV.—Demà o demà passat.

LA VEU DE OSSIP.—Oidà, és un tapic? A veure, poseu-lo de qualsevol manera! Bé, ara un manat de fenc.

LA VEU DEL COTXER.—Tpr... .

LA VEU DE OSSIP.—Aquí, d'aquest cantó! aquí! una mica més! bé! s'hi anirà perfectament! (*Espolsa el tapic amb la mà.*) Ara seieu. Excel lencia

LA VEU DE CHLESTAKOV.—Adeussiau, Anton Antonovix!

LA VEU DEL BATLLE.—Adeussiau, Excel·lentíssim Senyor General!

LES VEUS DE LES DONES.—Adeu, Ivan Alexandrovix!

LA VEU DE CHLESTAKOV.—Adeussiau, petita mare! Adeu, tórtora meua!

LA VEU DEL COTXER.—Oixque, colomes! (*Sona la campaneta; cau la cortina.*)

ACTE CINQUÈ

La mateixa cambra.

ESCENA I

El Batlle, Anna Andreievna i Maria Antonovna.

BATLLE.—Què, Anna Andreievna? Eh? Te l'havies mai esperat una cosa així? Ja veus quin magnífic partit, la canalla! Anem, confessa-ho francament: ni mai t'ho havies somiat. — Ahir la dona del batlle i avui ja feta... uf, la canalla!... Amb quin diable t'ets emparentada.

ANNA.—No em ve de nou; ja m'ho sabia feia temps. Per tu és una meravella, perquè ets un home senzill que mai ha vist persones de qualitat de bo de bo.

BATLLE.—Com si jo mateix no fos persona de qualitat, caretona! Però en bona veritat quan hi penso, Anna Andreievna, quins ocells que els dos ens hem tornat tant de sobte! Eh, Anna Andreievna? Ens hem envolat molt enlaire, els diables l'emportin! Sí, espera, ara els alligonoré tots aqueixos

amics de sol·licituts i denúncies! Ei, qui hi ha? (*Entra un policia.*) Ah, ets tu, Ivan Karpovix! Vés, camarada, crida'm aquí els senyors marxants! Ara els apanyaré, la canalla! Planye's contra mi! Ara veieu-los, la maleida gent jueva! Esperen un pic, colomins meus! Abans us he regalat fins als bigotis, però ara us regalaré fins a la barba. Fés la llista de tots els qui van anar a planye's contra mí, i abans que tot, d'aqueixos escura-tinters que els estilitzaven les sol·licituts. I anuncia-ho a tothom, que se sapiga: mira, digues, quina honor ha enviat Déu al batlle, que marida la seva filla no amb un home qualsevol, sinó amb un com mai n'era nat encara cap al món, amb un, qui pot fer-ho tot, tot, tot! Anuncia-ho a tothom, que tothom ho sapiga. Crida-ho a l'orella de tota la gent, fés brandar les campanes, el diable l'emporti! Ja què és meu el triomf, vinga triomf! (*El policia se'n va.*) Eh, com va això, Anna Andreievna, eh? A ón viurem d'ara enllà, aquí o a Petersburg?

ANNA.—Es clar que a Petersburg. Qualsevol se queda aquí!

BATLLE.—Bé, si a Petersburg, que sigui a Petersburg; noresmenys aquí també fa de bon estar-hi. Pensava, que la batllia ara l'hem d'aviar al diable? No et sembla, Anna Andreievna?

ANNA.—Es clar, qui parla ara de batllia! BATLLE.—No és veritat, què en penses, Anna Andreievna, ara un hom pot copsar un alt rang, perquè ell és germà camarada de tots els ministres, i va al palau imperial, i perxò pot combinar una petita empena que jo pogués arrocegar-me fins als generals. Què en penses, Anna Andreievna, puc arrocegar-m'hi fins als generals?

ANNA.—Mira quina pregunta! Es clar que pots.

BATLLE.—I el diable l'emporti, és magnífic ser general! Us pengen un cordó de muscle a muscle... i quin cordó és preferible, Anna Andreievna, roig o blau?

ANNA.—Es clar, blau és millor.

BATLLE.—Ara veieu que amiga del blau! També escau el roig. En bona fe, sabs perquè valdria ser general? Perquè si per exemple has de fer un viatge enlloc,—correus i ajudants sempre troten davant teu: «cavalls!» I aleshores a les estacions no has de basquejar-te per ningú, tots t'han d'esperar: tots aquets consellers titulars, capitans, batlles... i tu a ningú dones la més petita espera. Dines en alguna banda a cà'l governador i el batlle que hi estigui i esperi i et faci la cort! he, he, he. (*Riu amb esclat.*) Mira la canalla que enlluernador!

ANNA.—A tu només te plau l'indelicat. Recorda't, que hem de canviar de tot en tot de viure, que les teves coneixences des d'ara enllà ja no seran un jutge-goçaire amb el qual te tragines a caçar llebres, o un Zemlianika qualsevol; al contrari, les teves coneixences seran homes del comport més aristocràtic: comtes i tots gent de saló... Però en bona fe que m'esvera per tu: de tant en tant deixes anar cada mct, com mai se'n senten en bona societat.

BATLLE.—Bé, i què? Un mot no mata a ningú.

ANNA.—Sí, estava bé, mentres eres batlle; però allí la vida és de tot en tot diferent.

BATLLE.—Sí, allí, diuen, hi ha dos peixets: la truita i'l gobí, tant saborosos que ún se'n llepa els dits quan se'ls menja.

ANNA.—Ell sí que no somia sinó peixets! Vull irremissiblement que la nostra casa si-

gui la primera de la capital, i que dins la meua cambra hi hagi tal essència que no s'hi pugui entrar sense aclucar els ulls. (*Acluca els ulls i ensuma.*) Ai, que preciós!

ESCENA II

Els mateixos i els marxants.

BATLLE.—Ah, benvinguts, estimadíssims! MARXANTS (*saludant*).—Us portem els nostres bons desitjos, petit pare!

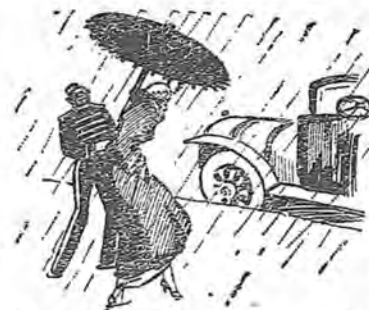
BATLLE.—Ei, tortorelles meves, com anem? Com va la vostra mercaderia? Què, samovanyistes, acanadors, volfeu planye'us? Arxi-coquins, protocanalles, pirates de la mar! Planye'us? I bé, n'heu tret alguna cosa? Mira, ells se pensen que totsegutit me'l tancaràn a la garjola!... Sabeu, set diables i una diablessa us rompin les dents, que...

ANNA.—Ai, Déu meu, Anton, i quines paraules escampes!

BATLLE (*de mala humor*).—Ah, no és ara l'hora de pensar en paraules! Sabeu, que aquell mateix funcionari al qual us heu planyut es casa amb la meua filla? Què? Ah? Que hi dieu ara? Ara us...! Enganyeu el poble... Tu, per exemple, fas un contracte amb la hisenda—la trufes de cent mil rubles, donant drap consumit, i perquè després ofereixes vint arxines, encara demanes que perxò et donin un premi! Sí, sabessin que tu... I ell encara remena endavant el seu ventre: és marxant, no el toqueu. Nosaltres,—diu,—no estem pas més avall que els nobles. Sí, noble... Ai, bestia abominable! Un noble aprèn ciències; fins i tot l'apallicen a l'escola, però per bona fi, per què sapiga tot l'útil. I tu què ets? Comences per coquinerías, i el mestre et bastoneja per tal com no sabs enganyar. Ets encara un marrec de no res, que no sabs encara el «Pare Nostre», i ja enganyes; i quan el ventre se t'arrodoneix com un barril i tu t'atapeeixes les butxaques, aleshores estarrufes el nas! Veieu, el personatge! Perquè t'avies gola avall setze samovars al dia, ja estarrufes aixís el nas? Però jo, un gargall sobre'l teu cap i tota la teva importància!

MARXANTS (*saludant*).—Perdoneu nos, Anton Antonovix!

A la salida del teatro,

de reuniones, de bailes se cogen estos resfriados tan terribles, que muy amenu-do acaban en pulmonía. Cuando nota usted este ligero escalofrío, acompañado de estornudos, no deje de atender a este aviso de la naturaleza y, sin perder tiempo, siga el tratamiento de los Pellets del Dr. Mackenzy. Los Pellets evitarán que siga adelante su resfriado y lo curarán en 24 horas, sin necesidad de hacer nada. A las primeras tomas notará usted alivio, cesará el estornudeo, la destilación mucosa y el lagrimeo; corregirá el estado febril, despejarán la cabeza y harán desaparecer todas las molestias de esta desagradable indisposición. Los Pellets reblandecen el pecho, facilitan la expectoración y corrigen la tos. Caja ptas. 1'50 ne todas las farmacias.

BATLLE.—Planye'us? I qui t'ajudava a co-
quinejar a tu, quan basties el pont i feies un
compte per vint mil rubles de fusta. quan
en realitat no n'havies fornida ni per cent?
Jo t'ajudava, jo, barba de boc! Ja no te'n
recordes? Només que jo informés sobre això
et feia enviar a la Sibèria! Què hi dius ara?
Ah?

UN DELS MARXANTS — Confessem la nostra
culpa, Anton Antonovitz! Satanàs ens ha
tentats. Ja mai més de la vida ens plany-
drem. Exigiu la satisfacció qualsevolga que
sigui, només no us enfutismeu!

BATLLE.—No us enfutismeu! Mira, jesus als
meus genolls. Perquè? Perque la sort m'ha
afavorit; però si la victòria arriba a decan-
tar-se una mica del vostre cantó, aleshores
tu, canalla, m'apretaries per enfonsar-me

l'ot endins endins, i encara em posaries
una viga ben pesant assobre.

MARXANTS (s'acoten als peus del Batlle).—
No ens perdis, Anton Antonovitz!

BATLLE.—«No ens perdis!» Ara somiqueu
«no ens perdis», i abans què era? Jo po-
dria... (Fent un gest de benecolència amb la
mà.) Bé, Déu us perdó! Prou! Jo no em re-
cordo tant temps del mal; però ara mireu,
escolteu bè! Jo caso la meua filla no amb un
simple noble qualsevol: mireu que la felici-
tació sigui. compreneu? No espereu acon-
tantar-vos amb un moll fumet o un piló de
sucrer... Aneu en nom de Déu! (Els marxants
se'n van.)

Trad. C. R. B.

(Seguirà.)

Les formes derivades del llatí són les se-
güents:

	Sing.	Pl.
	(il) li	(i) lis
port.	che	ches
cast.	le	les
cat.	li	los
fr.	(lui)	(leur)
it.	gli, le	(loro)
rum.	i	(li, le)

Les formes del cast. *le*, *les*, han passat
modernament a *ac*.

La forma del cat. pl. *les* és de l'*ac*.

Les formes franceses, *lui* i *leur*, i la *it*.
loro, són les tòniques transportades aquí.

Formes reduïdes dels pronoms — Una ex-
pressió llatina com *tu+me+vides* és equiva-
lent per l'accentuació a la paraula *cerebellu*,
on se desenrotlla un accent secundari a la
primera síl·laba; cauen les vocals dèbils si-
tuades entre les fortes, i queden *cervell* i *tu*
em veus, o resultant la forma reduïda del
pronom. En canvi *me+vides*, *me+veus*, com
nepotes, *nebots*. Anàlogament en *vidio* for-
ma *lo veig*, però no(n) *lu vidio* dona (sem-
blantment a *collocare colgar*), no *l veig*.
També *nos* dona *ns*; com *bonos* fa *bons*; *tu+*
nos *tu+ns*; com *novos* dona *nous*, no *+vos*
dona *no+us*; igualment *los* dona *ls*: *né*, *hv*,
ho donen respectivament *n*, *y*, *u*.

Aquestes formes reduïdes se troben usuals
en català antic darrera de vocal quan el
mot anterior i el pronom presenten una ínti-
ma unió fonètica; però no sempre què la pa-
raula anterior acaba en vocal, com prescri-
vien els gramàtics de la renaixença.

En les altres llengües novo llatines (llevat
el rum.) les formes reduïdes han estat gene-
ralment substituïdes per les formes síl·làbi-
ques; en català (com en rum.) no solament
han persistit fins avui dia, sinó que tendei-
xen a eliminar les síl·làbiques, prenent alla-
vors una *e* que la fa pronunciàble (com en
rum. prenen un *i*); d'on: *em*, *et*, *es*, *ens*, *ells*
&, formes dites reforçades. El català de Bar-
celona, en general, no conserva les formes
plenes sinó darrera del verb (*portar-me*) i
en determinades combinacions pronominals
(*me'n*); davant de vocal emplea *me*, *te*, *se*,
lo i *ne*, reduïdes *m'*, *t'*, *s'*, *l'*, *n'*.

En la llengua escrita són actualment
acceptades les formes:

<i>me</i>	<i>te</i>	<i>se</i>	<i>nos</i>	<i>vos</i>	<i>lo</i>	<i>los</i>	<i>la</i>	<i>les</i>	<i>hi</i>	<i>ne</i>	<i>hi</i>	<i>ho</i>
<i>m'</i>	<i>t'</i>	<i>s'</i>	<i>ns</i>	<i>us</i>	<i>l'</i>	<i>ls</i>			<i>n'</i>		<i>hi</i>	<i>ho</i>
<i>em</i>	<i>et</i>	<i>es</i>	<i>ens</i>		<i>el</i>	<i>els</i>			<i>en</i>			

Antiguament *la* (article o pronom) no so-
lia apostrofar-se, però és costum fer-ho des
de la renaixença; *l'han escoltada*. Hi ha ca-
sos que la elisió és facultativa; és quan la
paraula següent comença amb *i*, *o*, *u*, puix
és molt freqüent a Barcelona pronunciar la
a en combinacions com *la idea*, *la orella*, *la*
unglada.

Poden considerar-se dues classes de pa-
raules respecte la forma del pronom que se-
gueix: terminades en cons. o vocal subjun-
tiva de diftong, i terminades en vocal no
subjuntiva.

Primer cas: terminant en cons. (o vocal
subjuntiva) o el pronom es troba darrera a'
una pausa. Abans sols s'admetien les formes
me, *te* &; ara s'admeten aquestes i les força-
des *em*, *te* &; amb unes o altres formes el
nombre de síl·labes és el mateix.

Segon cas: acabant en vocal no subjun-
tiva, sense pausa entremig. Adhuc aquí po-
den usar-se les formes *me*, *te* & i les formes
em, *te* &.

Aquesta noia me deia:
em

Càtedra de Llengua Catalana

XXI

Pronom personal (formes tòniques).

	nominatiu	acusatiu	datiu
port.	<i>ego</i>	<i>eo</i>	<i>mihi</i>
cast.	<i>eu</i>	<i>me</i>	<i>mim</i>
cat.	<i>yo</i>	<i>me</i>	<i>mi</i>
fr.	<i>je</i>	<i>moi</i>	<i>moi</i>
it.	<i>io</i>	<i>me</i>	<i>mi</i>
rum.	<i>eu</i>	<i>mine</i>	<i>mie</i>

Formes de la segona persona:

	nom.	ac.	dat.
port.	<i>tu</i>	<i>te</i>	<i>tibi</i>
cast.	<i>tu</i>	<i>te</i>	<i>ti</i>
cat.	<i>tu</i>	<i>te</i>	<i>ti</i>
fr.	<i>tu</i>	<i>toi</i>	<i>toi</i>
it.	<i>tu</i>	<i>te</i>	<i>ti</i>
rum.	<i>tu</i>	<i>tine</i>	<i>tie</i>

En el pl. de la primera i segona pers., les
formes novo-llatines provenen de *nos*, *vos*;
(1) però hi ha hagut una tendència a afegir
el pronom *altres*; ja els provençals tenien
nosautri; i tenim port. *nos+outros*, *vos+ou-*
tros; cast. *nos+otros*, *vos+otros*; cat. *nos+*
altres, *vos+altres*.

El pronom que ha conservat més formes
és el de la tercera persona, provinent de

	nom.	ac.	dat.
port.	<i>ille</i>	<i>illu</i> (m)	<i>(il) lui</i> (vulg.)
cast.	<i>ele</i>	<i>—</i>	<i>—</i>
cat.	<i>el</i>	<i>—</i>	<i>—</i>
fr.	<i>il</i>	<i>—</i>	<i>lui</i>
it.	<i>egli</i>	<i>—</i>	<i>lui</i>
rum.	<i>—</i>	<i>el</i>	<i>lui</i>

El cat. *ell* el mateix pot provenir de *ille*
que de *illu*.

El representant cast. de *illu*, *ello*, s'usa
com a neutre.

L'it. tenia *ello*, provinent de *illu*, però de-
saparegué.

El fr. del Nord. l'it. central i el rum. pre-
senten *lui* (derivat de *illu*) *lui* que l'italià
emplea des de antic com a acusatiu i adhuc
com a nominatiu i que en francès ha esde-
vingut la forma tònica única del masc. sing.
del pronom de tercera persona.

La tercera pers. té les formes següents
pel femení:

	port.	cast.	cat.	fr.	it.	rum.
illa	<i>ella</i>	<i>ella</i>	<i>ella</i>	<i>elle</i>	<i>ella</i>	<i>ia</i>
illœi (vulg.)	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>li</i> (antic)	<i>lei</i>	<i>ei</i>

Pel pl. tenim:

	masc.	fem.
port.	<i>illi</i>	<i>illos</i>
cast.	<i>ellos</i>	<i>ellas</i>
cat.	<i>ellos</i>	<i>ellas</i>
fr.	<i>eux</i>	<i>elles</i>
it.	<i>gli</i>	<i>elle</i>
rum.	<i>ei</i>	<i>de</i>

En la producció d'aquestes formes prono-
minals s'observa un paral·lelisme amb el
nom, que tren del nom (*caball*, *casas*), les
formes italiana, rumanesa i de l'*ac* (*caba-*
llos, *casas*) les altres.

De (*il*) *lorum* prové *leur* fr. (esdevingut
àton), *loro* ital., *lor* rum.

Formes àtones dels pronoms:

	1.ª pers.	2.ª pers.	Reflexiu
	ac.	dat.	
port.	<i>me</i>	<i>mi</i>	
cast.	<i>me</i>	<i>te</i>	<i>se</i>
cat.	<i>me</i>	<i>te</i>	<i>se</i>
fr.	<i>me</i>	<i>te</i>	<i>se</i>
it.	<i>mi</i>	<i>ti</i>	<i>si</i>
rum.	<i>ma</i>	<i>ni</i>	<i>te</i> <i>ti</i> <i>se</i> <i>si</i>

Pel pl.

	1.ª	2.ª
port.	<i>nos</i>	<i>vos</i>
cast.	<i>nos</i>	<i>os</i>
cat.	<i>nos</i>	<i>vos</i>
fr.	<i>nous</i>	<i>vous</i>
it. (1)	<i>(ci)</i>	<i>(vi)</i>
rum.	<i>ne</i>	<i>ni</i> <i>ve</i> <i>vi</i>

Per la 3.ª pers. hi ha les formes següents
derivades de l'*ac*:

	Sing.	fem.	P.	fem.
	(il) lu (m)	(il) la (m)	(il) ti	(il) las
port.	<i>o</i>	<i>a</i>	<i>os</i>	<i>as</i>
cast.	<i>lo</i>	<i>la</i>	<i>los</i>	<i>las</i>
cat.	<i>lo</i>	<i>la</i>	<i>los</i>	<i>las</i>
fr.	<i>le</i>	<i>la</i>	<i>les</i>	<i>les</i>
it.	<i>lo</i>	<i>la</i>	<i>li</i>	<i>le</i>
rum.	<i>l</i>	<i>o</i>	<i>i</i>	<i>le</i>

(1) El rum. té *noi* i *voi* pel nom. i *ac*, però *noua* i *voua*
pel datiu.

(1) En Italià les formes pronominals primitives *no* i *vo*
han estat reemplaçades per les adverbials *ci* i *vi*.

però en barceloní en un gran nombre de verbs de la segona i tercera es deixa però sentir la vocal neutra entre'l verb i el pro-

Quan el primer pronom és *me*, *te*, *se*, la vocal neutra s'atribueix al primer pronom: *no me la dona* usant *me* malgrat el *no* de davant, que ens faria dir, *no em dona*.

En quant a la grafia es presenten les formes *sense'l*, *sense'l*, *sense'l* i *sense l*. L'Institut d'Estudis Catalans ha adoptat la primera.

Es innecessari recordar ni en síntesi el canvi operat en la vida catalana, especialment en els últims quaranta anys: el fet del renaixement, és d'aquells que l'ha viscut prou tothom, els fervents, els distrets i fins els

Rústega	Ptes. 45
Tela.	» 55

rezelosos, per que calgui explicar-lo; i no obstant, havent reviscut tota la vida perque és precisament l'ànima que totalment l'informa lo que ha reviscut, com si una barrera infranquejable hagués aïllat el camp jurídic, tant no s'ha avençat en ell ni un pas, que encara és precís, al parlar de la qüestió, tfeure a relluir dates tant llunyanes com la de 1714, Decrets derogats fa més d'un segle, i un conjunt de referències dels mateixos dies en que tingué lloc la caiguda de Barcelona.

Aquesta anomalia es fa més greu, si es té en compte, no sols que entre'ls homes que han fet la renaixença, i entre'ls capdevaners més entusiastes, n'hi hà hagut sempre de competentíssims en Dret, sinó que en els nostres col·legis mai han faltat juriconsults per demés eminents, de talent i voluntat per ningú discutits, que no han plangut esforç per a avençar en la ciència de sos amors.

Seria per demés fàcil fer una llista de treballs i d'iniciatives comprovatories; i no obstant, amb tota llealtat s'ha de reconèixer — i a molt alt honor seu perque és de molt major mèrit no desmaià treballant en và que assolint el premi de l'èxit — que no han conseguit feconditzar cap moviment.

Al contrari: si d'una manera gràfica es presentés en un quadre esquemàtic la suma d'aqueixes activitats, per ample i indulgent que fós el criteri de l'examinador seu, hauria de reconèixer que no correspon, no en desproporció qualsevulla, sinó en desproporció grandíssima, a lo que ha de ser el conreu d'un Dret, que'l té com a seu un poble, i com a seu el viu.

Qui pensí un moment en lo que aquest fet representa, i en lo que vol dir per a un sistema jurídic que un poble el visqui com a seu, compendrà desseguida la magnitud del mancament; però, ademés, veurà de manera inequívoca, quina ha estat la causa d'aquesta excepcional esterilitat; aquesta causa no és altra sinó la de que tota l'acció realitzada ha anat fent-se en l'oblit de aqueixa circumstancia; en l'anomalia de haver-nos arribat a desmemoriar de que el Dret català és el que viu Catalunya.

Es evident que aquesta posició, com totes aquelles que's prolonguen per llargs dies, té els seus motius justificats: però no per aquest motiu és menys llastimosa.

El temps no passa en và: fa molts i molts anys que'l Dret de nova planta no té materialment cap efectivitat; fou un Decret d'organització de tribunals, i des de llavors s'han canviat i capgirat les coses tant fonamentalment i tantes vegades, que ni rastre queda de lo que estatuí Felip V; més el Decret, amb totes les seves complicacions i providències, no era més que un medi. Rès de lo d'aquella època denota en qu'il firmà, l'estertor de mires que pressuposaria considerar-lo altra cosa. La finalitat que amb ell se perseguia, no era certament col·

locar magistrats i jutges nous; a ningú se li ha ocorregut mai, que fós condició d'ells per a venir a Catalunya el que fossin prevaricadors; si no's vol reconèixer de tots, de la seva immensa majoria s'haurà de concedir que eren homes incapaços de prostituir la justícia; a major abundament, havien de judicar aplicant les mateixes lleis catalanes de sempre; què hi guanyava, doncs, el vencedor amb el canvi? Ben clar ressurt el fi de l'obra: la finalitat del Decret era portar un esperit nou a la vida jurídica nostra; era infiltrar-li a desdir la sava de la legislació dels que vengeren; era informar-la amb una ànima oposada a la catalana.

Per això Felip V pogué tenir el gest de magnanimitat, de restablir de nou totes les lleis nostres; lo que'n restablí, era la lletra morta, baix el predominí de un esperit que era la negació de Catalunya.

I els lletrats, els juriconsults i els més eminents advocadors del Dret, esdevingueren subjectes a ell; quan se diu que l'interpretador de les lleis ha caigut presoner de la lletra d'elles, se diu que de lo que ha caigut presoner, és de un esperit estrany o enemic del que en la lletra vivia; perque les lleis no són enfilalls de textos morts i paraules mancades de sentit; i de vida, sense un esperit no n'hi hà.

Per això no és possible donar un sol pas en ferm en la qüestió jurídica catalana, sense remontar-se als arcaïsmes del Decret de nova planta; ell fonamentà l'expansió del nostre Dret en una negació, perque l'esperit que duia, per a nosaltres no era l'esperit de Castella, sinó el fèrvid braó de destruir l'ànima catalana; i en negacions, mai ha sigut possible fonamentar-hi renaixements, sinó debilitats i negacions noves.

I a força de conviure-hi, tant s'ha infiltrat aquest esperit en els nostres col·legis, que nosaltres mateixos, com si ens hi haguessim ja connaturalitzat, hem arribat a fer homenatge a la servitut espiritual a que se'ns condemnava; i si algú en dubtés, no ha de fer altra cosa que estudiar les iniciatives i les obres jurídiques nostres datades d'allavors ençà, i en l'immensa majoria d'elles — en totes nó — veurà que es parteix del concepte, que'l Dret català no és sinó lo

que, d'un sistema fosilitzat fa dos segles, deixen subsistir els orgues de l'Estat que administren justícia.

Giri's la vista als camps, i a les viles i ciutats i masies catalanes; i a les platges, i als rius enrosariats de fàbriques, i a les pastures, i a les vinyes i quintanes nostres, i als magatzems curulls de riqueses; i als bergantins que naveguen, i als telers que teixen, i a les eres que baten, i qui vegi un poble en plena vida i exuberant activitat, amparant-se en ell i resolent-hi tots els seus problemes sense abdicar ni de una solà de les seves hegemonies, compendrà tot seguit, que entre lo que aital Decret és en la realitat i aquest supost, hi va tot un món de distancia.

Qualsevol que sàpiga o que sospiti lo que és un règim jurídic i l'importancia que té per a un poble, compendrà que semblant, més que negació, oligarquia de negacions, no pot ser el Dret d'una societat viva; per això, la posició de l'advocat català davant dels tribunals és tant dèbil: el vassallatge a una servitut, lleva tota força moral; i en efecte, tant hem anat baixant en aquesta pendent, que de graó en graó hem arribat a veure com la excelsitud de la funció legislativa, per a nosaltres està avui posada en mà del primer escriptor de qualsevol Direcció, que, sense altra arma que les subtilitats interpretatives, capgira i deroga les nostres lleis, i desfà les Institucions, amb tant franca amplitut, què no hi hà home dels nostres, per docte que sigui, que en ferm pugui dir en un moment donat si una disposició concreta és vigent o nó per a un cas.

D'un estat negatiu sols se'n poden recollir esterilitats: l'atomisme doctrinal, l'inacció continuada, l'ineficàcia en les activitats, no tenen altre fonament que aquest; i com hem ofegat la nostra personalitat jurídica en una atmosfera de renunciis i distraccions, és lògic que lo que poguem esperar-ne no sigui sinó l'engrandiment d'un seguit de dificultats que cada dia apareixen fent-se més nombroses, i que, en canvi, semblen no existir per al poble.

Ell va triomfant de totes, i com si en el seu pas no hi trobès ni l'obstacle de veure's

AGUA

MINERO : MEDICINAL
NATURAL : PURGANTE

RUBINAT-LLORACH

Recomendada por las Academias de Medicina de París y Barcelona, etc., etc.   Diplomas y medallas de Oro

PURGANTE SIN RIVAL EN EL MUNDO

Combate eficazmente la constipación pertinaz del vientre, infartos crónicos del hígado y bazo, obstrucciones viscerales, desórdenes funcionales del estómago e intestinos, calenturas, depósitos biliosos, calenturas tifoideas, congestiones cerebrales, afecciones herpéticas, fiebre amarilla, escrófulas, obesidad (gordura); NO EXIGE REGIMEN NINGUNO. Como garantía de legitimidad, exigir siempre en cada frasco la firma y rúbrica del Dr. Llorach, con el esudo e. carnado y etiqueta amarilla. Desconfiar de imitaciones y substituciones.

VÉNDESE EN FARMACIAS, DROGUERÍAS Y DEPÓSITOS DE AGUAS MINERALES

Administración: Calle Cortes, 648 - BARCELONA

Nadie debe estar en su casa sin una botella de agua RUBINAT-LLORACH

tant allunyat dels que naturalment deurien acompanyar-lo en aquesta via, ha conseguit fins rejevenir les Institucions amb els resplandors d'una modernitat, que'l canvi de gustos i costums i les necessitats noves li van dictant cada dia.

Tota la seva força ha consistit, i consis-

teix, en sostenir indiscutible l'afirmació del seu Dret, i amb aquest sol exemple, n'hi hà prou per comprendre quin és el naturalíssim camí a seguir per a arribar a la felicitat del problema.

F. MASPONS I ANGLASELL

Exposició Torné-Esquius

L'artista català que, trasplantat a París, deixà tan bellament consignat en un album, que és un regal per als ulls i per a l'esperit, el seu amor als dolços indrets de Catalunya, ens ha comparegut ara a la Sala Dalmau amb un nou aplec d'obres seves que són una vera tentació.

Jo no sé quin encís tenen les pintures i els dibuixos den Torné-Esquius que un hom s'hi complau i s'hi reposa com en les suavitats d'una lectura apacible. I no és pas que hi hagi afany de literatura en el sentit anecdòtic de la paraula, amb tot i respondre sovint a una anècdota. Es més aviat que les tomes escullits per l'artista, són, abans de tot i per sobre de tot, temes decoratius, i si anècdota hi hà, hi és de més a més, com a element no essencial a la «inspiració» pictòrica, en la qual no ha intervingut per a res. Fins sabem d'algun cas que, havent-se-li trobada de trasantó, ha procurat l'artista dissimular-la amb el sacrifici d'un detall o dels que han convingut.

Però si en les obres den Torné-Esquius no hi hà literatura en el mal sentit de la paraula, hi hà, en canvi, poesia, cosa molt diferent. Aixís se pot dir que els espectacles de la natura, a l'entrar-li pels ulls i inundar-li l'esperit, sofreixen una transformació que els transforma en essència poètica. Fixeu-vos en els seus interiors: «Cambra de la minidette», «Les postres». «La cambra trista»: —repareu els seus petits vergers de torreta o simplement les seves agrupacions decoratives, formades d'estres d'ús quotidiana; observeu les agrupacions d'infants sobriament apuntades, tant les que són colorides a intenció d'una harmonia general, com en cerca de contrastos vistosos; per tot hi trobareu, ademés d'un espectacle plaent a la vista, un sentit espiritual. En la taula familiar sentiren el veinatge de la dona que'l ha parada; en el jardí, les passes fonèdices de la figura

que per ventura n'acaba de regar les flors, o del malalt que s'ha allunyat, deixant al peu del balancí el llibre amb què procurava matar la tristesa; en els rotllets d'infants la ingenuitat que els és pròpia i la que han sabut encomanar a l'artista. Però això ho sentiren per torna, després de haver-vos encisat amb la visió i d'havervos-hi comenetrat; mai con a cosa essencial de la pintura o el dibuix, mai com un d'aquells intents de «literatura» que's solen trobar en certs pintors de qui podria dir-se que, abans d'emprendre una obra, necessiten trobar el títol.

En Torné-Esquius, abans que res, necessita un espectacle. I si després no hi troba títol escaient, tant-se-val. L'espectacle hi sigui i els ulls y l'esperit s'hi complaquin.

En aquesta exposició a les galeries Dalmau presenta l'artista un bon aplec de teles, pastells i dibuixos; i això fa que un hom pugui apreciar-lo en els diferents aspectes que cultiva dins l'art pictòric, en tots els quals excel·la. Entre els pastells n'hi hà de deliciosos, representant preferentment els nobles jardins de França, en la reproducció dels quals ha sabut presentar-se'ns amb plè domini de la tècnica, que li perme donar a cada element la qualitat que li és pròpia i situar-los en sabies perspectives, sense perjudici d'encomanar al conjunt un sentit de visió poètica i de decoració amable. Es com si en Torné-Esquius, decorador i poeta «essencialment», hagués volgut provar que sempre que vol, pinta tant sòlid com pinti un altre; però al fer-ho, no ha volgut renunciar al propi temperament; i de això vé que fins en els seus quadres més estudiats del natural, ha conservat els dos elements que, formant l'essència de la seva personalitat artística, constitueixen el principal interès de la seva obra considerada en conjunt.

Més, si interessants són els paisatges que ha portat a afortunada realització a copia de bregar amb la naturalesa que n'hi oferia l'encís, no ho són menys aquelles composicions que, com les retolades «A la platja», «Le lapin agile», «En el parc», «L'estiueig», «Charmeuse» i tantes altres, ens presenten sabiament combinats els elements del paisatge amb grups de figures—generalment infantils—col·locats visiblement amb una del·lberada intensió decorativa. En aquesta mena d'obres s'equilibren i es compenetren perfectament els dos aspectes més característics de la personalitat den Torné-Esquius. Cada una de les quals s'accentua, en altrss pintures, dibuixos o pastells, segons sigui el propòsit que ha guiat la mà de l'artista.

Però la visió amablement poètica i l'alt sentit decoratiu que caracteritzen el conjunt d'obres aplegades a les galeries Dalmau, no són solament avalorades per aquell estudi sòlid que hem retret davant dels paisatges, sinó per una delicadesa natural que respiren totes elles i que ni els temes més relliscosos consegueixen esborrar, encara que no són pas aquests els que més escauen a la manera de ser den Torné-Esquius. Val a dir per descarrec de l'artista, que semblants temes constitueixen excepció, sent un tribut pagat a l'ambient artístic dintre el qual es belluga i en el qual, per honra seva i de Catalunya, sab conservar l'accent de la seva personalitat i el segell de la patria que deu anyorar-hi.

Perque això sí que ho té en Torné-Esquius: és essencialment català i fins al cercar lluny de la patria motius d'inspiració, deixa tentar-se sovint per aquelles visions que més parentiu tenen amb les de casa nostra. Per això veurieu a can Dalmau interiors parisenses que semblen catalans i per això hi veurieu també tantes escenes populars d'aquelles que tant poden ser de França com de Catalunya, perque són compostes amb figures que són de per tot arreu. corren per tot arreu o s'assemblen per tot arreu.

Jo no sé si amb tot això que acabo de dir, hauré conseguit donar l'impressió que m'he endut d'una estada a l'exposició Torné, digna de ser visitada per tots aquells que volen, poden i han d'enrondar-se d'un ambient d'art. Del que estic plenament convençut, és que fóra realment dolorós que l'artista no deixés entre nosaltres una bona part de les obres que'ns acaba de mostrar.

J. MORATÓ

— EMPRESA DE POMPES FÚNEBRES —

LA EGIPCIA

SOCIETAT ANÒNIMA

La més important d'Espanya-20 sucursals amb telèfon-Central: Pelayo, 44, telèf. 1.113 ♦ Economia. Veritat en els preus

Important:

La Egipcia es la única funeraria que posseeix Cambra de Desinfecció, no servint cap artefacte que no sia previament desinfectat.— NOTA: Acurat i ràpid servei tant a la Capital com a fora.

AIGUES MINERALS NATURALS
de la
SOCIETAT ANÓNIMA
VICHY CATALÁN

Aigues hipertermals, de temperatura 60°, alcalines, bicarbonat-sòdiques. Sense rival pel **reumatisme**, la **diabetes** i les afeccions del **estómac**, **fetge**, **melsa**. Aquestes aigues, de reputació universal, no mes es venen embotellades i les botelles duen tots els distintius ab el nom de la **Societat Anònima Vichy Catalán**. Cridem la atenció dels consumidors, i molt particularment dels malalts, per tal que no es deixin sorprendre admitint com idèntiques a les nostres aigues d'altres **artificials** que s'ofereixen en aquest mercat amb noms de **fonts imaginaries** que no mes son marques de fàbrica i no fonts de origen.

DE VENTA A TOTES PARTS

Administració: **RAMBLA de les FLORS-18-ent.º**

VIUDA DE
JOSEP RIBAS

MOBILIARIS DE LUXE
EN ESTILS CLÁSSICS I MODERNS

INTERIORS COMPLETS

SECCIÓ COMERCIAL
MOBILIARIS
EXTRAORDINARIAMENT BARATOS

METAL-LISTERIA * LÁMPARAS

OBJECTES D'ART

PARQUETS PLEGABLES (PATENTATS)

Despatx: Plaça de Catalunya, 7
Magatzems i Obradors: Consell de Cent, núm. 327

LA HISPANO SUIÇA
Fàbrica de Automòbils Espanyola

Obradors a Barcelona:
Carretera de Ribas, 279
(SAGRERA)
Telèfon 8.250

Telegrams i Telefonemes
Automòbils - BARCELONA

Sucursal a França:
Levallois Perret
(PARIS)

Chassis de turisme de
12/15, 15/20, 30/40 y 45 HP.
Els mes ràpids i els mes
econòmics de essència
neumàtics.

Chassis per ómnibus i
camions, 15/20 y 30/40 HP.
Pera transport de passat-
gers, servei de col·legis i
d'hotels i ambulancies sa-
nitaries.

Per transports de 1 '1/
i de 3 toneladas i servei de
correus.

Grupes marins, de 6, 15
i 30 HP.

Per canots de recreu,
transports de passatgers,
serveis de pràctics de ports
salvament de naufragis i au-
xiliars de barco de pesca.

Obra nova
(Publicació de la Lliga Regionalista)

LES MANCOMUNITATS

Antecedents
La Mancomunitat Catalana
Lley de Mancomunitats

Preu: 50 cèntims
De venda en les llibreries y quiosos

